

PEDRO CALDERÓN DE LA BARCA

LÉKAŘ SVÉ CTI¹

OBSAH

OSOBY

JEDNÁNÍ PRVNÍ

Scena 1.

Scena 2.

Scena 3.

Scena 4.

Scena 5.

Scena 6.

Scena 7.

Scena 8.

Scena 9.

Scena 10.

Scena 11.

Scena 12.

Scena 13.

Scena 14.

Scena 15.

Scena 16.

JEDNÁNÍ DRUHÉ

¹ Převzato z: CALDERÓN DE LA BARCA, *Pedro. Lékař své cti*, přel. Jaroslav Vrchlický, Praha 1900 (redakčně upraveno).

Scena 1.

Scena 2.

Scena 3.

Scena 4.

Scena 5.

Scena 6.

Scena 7.

Scena 8.

Scena 9.

Scena 10.

Scena 11.

Scena 12.

Scena 13.

Scena 14.

Scena 15.

Scena 16.

Scena 17.

Scena 18.

Scena 19.

JEDNÁNÍ TŘETÍ

Scena 1.

Scena 2.

Scena 3.

Scena 4.

Scena 5.

Scena 6.

Scena 7.

Scena 8.

Scena 9.

Scena 10.

Scena 11.

Scena 12.

Scena 13.

Scena 14.

Scena 15.

Scena 16.

Scena 17.

Scena 18.

Scena 19.

MILÉMU PŘÍTELI

FR. A. ŠUBERTOVI

PŘIPSÁNO

J. V.

OSOBY

Král DON PEDRO.

Infant DON ENRIQUE.

DON ALFONSO GUTIERRE.

DON ARIAS.

DON DIEGO.

COQUIN, sluha.

DOÑA MENCIA DE ACUÑA.

DOÑA LEONORA.

INEZ, komorná D. Leonory.

TEODORA, komorná D. Mencie.

JACINTA, komorná D. Mencie.

LUDOVICO, ranlékař.

VOJÍN.

STAŘEC.

PROSEBNÍCI. – DRUŽINA KRÁLE. – HUDBA. – SLUHOVÉ A SLUŽKY.

JEDNÁNÍ PRVNÍ

Scena: Vesnická krajina v okolí Sevilly s pohledem na obydlí Dona Gutierra.

Scena 1.

Ruch honby za scenou. Infant Don Enrique vrazí klesaje na scenu. Don Arias a Don Diego chvátají mu ku pomoci, naposled král Don Pedro.

D. ENRIQUE: Ježíši můj!

(Klesne bez smyslů.)

D. ARIAS: Pomoz nebe!

KRÁL: Co se stalo?

D. ARIAS: Kůň se zřítíl,
v pádu se princ nezachytil,
k zemi pad, snad zabil sebe.

KRÁL: Jestli věžím Seville
taký pozdrav posýlá,
neměla jej Sevilla
zřít a pouštět Kastilie.
Bratře!

D. DIEGO: Pane!

KRÁL: Oči posud
neotevřel?

D. ARIAS: V jeden kmit

prchla barva, puls i cit –

jaký nezdar!

D. DIEGO: Jaký osud!

KRÁL: Tam v ten krásný letohrad

spěšte, u cesty jenž stojí,

zda by princ tam v mdlobě svojí,

nesetkal se s péčí snad,

Ario, tam dlít jej nech,

až se zotaví z té hrůzy,

zůstaňte s ním a mně, druzi,

koně dejte neb mám spěch;

necht' i hrůza v této chvíli

může překážkou mi být,

nechci s oře sestoupit,

než dojedu do Sevilly.

Tamo přineste mi zprávu

o výsledku.

(Odejde s družinou.)

Scena 2.

Don Enrique bez sebe. Don Arias, Don Diego.

D. ARIAS: Tento pád

doličuje jasně snad

příkrou drsnost jeho mravu.

Takto bratra zanechat,

který smrti v objeti

chvěje se a odjeti?

Bůh ví!

D. DIEGO: Ticho! K čemu láti!

Ario, když stěny slyší,

mohou stromy vidět snáze,

může nám to přijít draze.

D. ARIAS: Diego, spěš ve zátiší

oné villy, vypravuj,

s koně Infant, že můj pán,

divokým byl pádem sklán.

Ale lépe, počkej, stůj!

Sami jej tam odnesem,

snad tam lépe přijde k sobě.

DIEGO: Díky za tu radu tobě!

Jen ať živ, vše los mi vem!

(Zvedají infanta.)

Proměna

Scena 3.

Síň v letohrádku Dona Gutierra. Doña Mencia, Jacinta.

DOÑA MENCIA: Oko mé to sledovalo

s věže, Jacinto, co dím;

nevím kdo to, ale vím,

velké neštěstí se stalo.

Jakýs rytíř se tu hnál

smělý vzhledem v obličejí,

na divokém koni v reji

rychlostí, že vzduchem zdál

letícím se ptákem být,

dobré je to přirovnání,

přilby chochol v pestrém vlání

vzduchu dával barev svit.

Nebo k jeho malování
spojilo se slunce s polem,
kvítí dalo pole kolem,
slunce paprsků svých plání.
Třpyt svůj smíchaly tak těsně,
že se zcela proplétaly
a se slunci podobaly,
ale rovněž zcela vesně.
Ale oř tak divě běžel,
klopýtnul, pad, tak že ten,
jenž byl ptáku podoben,
na zelené zemi ležel
jako růže. Zdála pak
se ta pestrá směs v tom ruchu
země, nebe, slunce, vzduchu
kůň být, hvězda, květ a pták.

JACINTA: Paní, přes práh naší villy vstoupil...

D. MENCIA: Kdo?

JACINTA: Dav cizích lidí,
v zmatku sem své kroky řídí...

D. MENCIA: Což s ním sem se uchýlili?

Scena 4.

D. Arias a Don Diego nesouce v náručí Infanta, kterého složí bezvědomého do lenošky. –
Doña Mencia, Jacinta.

D. DIEGO (k Mencii): Ve šlechticů všechněch domě
královský rod to má právo
božské právo vykonávat,
že nám smělosti to dalo,
takto vniknouti v dům váš.

D. MENCIA (stranou): Nebe, koho vidím tady?

D. DIEGO: Infant je to, Don Enrique,
bratr krále Dona Pedra,
před vaší se bránou zřítíl,
polomrtev tady leží.

D. MENCIA: Bože, jaké neštěstí!

D. ARIAS: Řcete, které ve komnatě

může prodlít tak dlouho,

v starou sílu až by život

se mu vrátil? – Však, co vidím.

Paní, vy? –

D. MENCIA: Done Ario! –

D. ARIAS: Je to sen, či je to báseň,

co zde slyším, co zde vidím,

že náš Infant Don Enrique

zamilován víc než dříve

navrátí se do Sevilly

a tak smutně zde tě najde,

můž to pravdou býti?

D. MENCIA: Žel, že to pouhým není sněním!

D. ARIAS: Jak jsi přišla sem?

D. MENCIA: To všecko

máš se dozvědět, však pozděj;

teď jen jedno platí, slabý

život vzkřísit pána tvého.

D. ARIAS: Kdo by řekl mu, že tě takto
uzří tady!

D. MENCIA: Mlč již, prosím,
záleží mi na tom mnoho.

D. ARIAS: Ale proč?

D. MENCIA: Jen cti mé k vůli.

Jděte tam do oné síně,
tam je lože měkkých koží
po turecku v květů zdobě,
na nízkém tam loži může
zotavit se – Jacinto,
potřebné sem přines věci,
jemná plátna s voňavkami,
hodny jež jsou toho cíle.

(Jacinta odejde.)

D. ARIAS (k D. Diegovi): Než to všecko spořádají,

infanta my nechme tady,
v pomoc jemu přijďme pozděj
v neštěstí když pomoc možná.

(Odejdou D. Arias a D. Diego.)

Scena 5.

Doña Mencía; Don Enrique (v lenošce posud bez vědomí).

D. MENCIA: Odešli – a já jsem sama.

Ó teď míti volnost, nebe!

S přivolením svojí cti

oddati se citu svému!

Kdo by hlavně mluvit mohl,

mlčení to mohl zdrtit

ledového žaláře, v němž

onen žár můj uvězněn jest,

jenž, ač v popel neroztaven

ještě troska zdá se mluvit:

tady byla jednou láska!

Však co dím, vy moci nebes,

Já jsem, kdo jsem. Vydej zpátky,

vzduchu, mi ty tiché steny,
jež jsi slyšel, necht' jsou ty tam,
nikdy hlásati přec nesmí,
co vždy musím zamlčovat.
Neb i já, když uvážím to,
nejsem ani v citu svojí.
Proto jen jsem ráda zřela,
že mi ještě zůstal cit,
jím že mohu touhu svojí
přemáhati. Beze zkoušky
není ctnosti! V kelímku se
teprv jeví zlato ryzí,
ocel magnetu je zkouškou
jako démant diamantu,
jako kovům žár jest výhně.
A tak cti mé očištění
to jest, nad sebou když sama
zvítězím, neb beze zkoušky
nebyla bych dokonalou.
Nebesa! Ó slitování
žit mám mlčíc, když mru mlčíc?

(Přiblíží se k Infantovi.)

Done Enriku!

D. ENRIQUE: Kdo volá?

D. MENCIA: Tisíc díků!

D. ENRIQUE: Bůh mi pomoz!

D. MENCIA: Vysosti, žít!

D. ENRIQUE: Kde že jsem to?

D. MENCIA: Aspoň v bezpečném jste místě,

kde se jedna bytost těší,

líp že vám jest.

D. ENRIQUE: Též tak myslím,

jest-li štěstí to když moje,

v prázdno se zas nerozplyne

nebo spolu v bdění, v snění

u sebe sám uvažuji,

zda-li toto vše sním v bdění,

či to uvažuji v snění.

Ale proč chci pátrati v tom

a jen pravdu sobě zkalit?

Je-li pravdou, teď že dřímám,

ať mne nikdo neprobudí!

Ale, je-li pravdou, že bdím,

víc ať nezdřímnu v svém žití!

D. MENCIA: Výchostí, můj drahý pane,

opatrně teď a moudře

starejte se o své zdraví.

Věky trvat má váš život,

fenix vlastní býti slávy,

roven tomu, jenž živ v ohni,

světloška, pták, uhel, plamen,

hranice, hlas, urna, výheň,

jest a žije, mře a trvá,

sobě otcem sám a synem.

Potom teprve vám řeknu,

kde teď dlíte...

D. ENRIQUE: Netoužím to,

jen když žiju, zde tě vidím,

netoužím po větším štěstí,
větší štěstí není pro mne,
mrtvý jsem-li, tebe vidím.
Zde jen, zde jest pouze nebe,
kde živ taký anděl krásný,
a tak nechci vyzvídati,
jaká nehoda, ký případ
vedly mne v toto místo,
aneb poslaly sem tebe.
Jen když pouze vím, že tu jsem
kde ty's, žiju spokojeně
a tak nemusíš nic mluvit,
a já nemusím nic slyšet.

D. MENCIA (k sobě): Ó jak brzy této slasti
oklamání schystá čas!
Výsosti, teď řekněte mi,
jak se máte?

D. ENRIQUE: Tak mi dobře,
věřte, jako nikdy před tím,
pouze jakous bolest cítím
v tomto boku.

D. MENCIA: Pád byl prudký,

ale klid, dle mého soudu,

brzy dá vám ozdravení.

Ku nutnému klidu tomu

připraveno toto lůžko.

Nyní odpusťte mi, prosím,

skromnost této naší villy,

za odpuštění vás prosím.

D. ENRIQUE: Mluvíte jak paní domu,

Mencio! Jste v skutku paní

toho domu?

D. MENCIA: Nejsem, pane,

myslím však, jsem toho paní,

jemuž patří.

D. ENRIQUE: A kdo je to?

D. MENCIA: Šlechtic slavného to jména,

Don Gutierr Alfons Solis,

sluha váš to a můj manžel.

D. ENRIQUE: Jak, váš manžel?

(Ustane.)

D. MENCIA: Ano, pane!

Nevstávejte! – Utište se,

posud nohy, hled'te, tělo

neudrží –

D. ENRIQUE: Musí, musí!

Scena 6.

Vstoupí Don Arias, Don Diego. – Předešli.

D. ARIAS: Nech mi, pane, zulíbati

kolena tvá tisíckrát

v díku za to velké štěstí,

že tvým zdravím život všech

zachráněn jest.

D. DIEGO: Vaše výsost

můž' jít do komnaty vedle,
kde již všecko připraveno,
obraznost jak smyslí sobě,
myšlenka co stihnout může.

D. ENRIQUE: Ario, mně dejte koně,
dejte koně, Diego, mi,
rychle odtud z toho místa!

D. ARIAS: Chtěl bys, pane...

D. ENRIQUE: Dejte koně
a jen rychle!

D. DIEGO: Ale, pane!

D. ARIAS: Uvaž přeci...

D. ENRIQUE: Troja hoří,
Aeneaše svého nitra
musím přece z žáru spasit!

(Odejde D. Diego.)

Scena 7.

Don Enrique, Doña Mencia. Don Arias.

D. ENRIQUE: Ario, náhodou nebyl

pád můj, pouhá tucha smrti

a to právem. Božský osud

hořkou přivedl mne mukou

k umírání v tato místa,

kdes ty byla provdána,

by nám příležitost dal

tobě k soucitu, mně k přání,

tobě k svatbě a mně k pohřbu.

Já jsem domníval se, kuň můj,

sotva cítil tvoji blízkost,

hrdý, zpupný osmělil se

k šílenému podniknutí,

neb se ptákem domýšleje

vyzýval sám blesky nebes

řehtáním svým ku odboji,

tak že ukrotil i větry.

To však bylo: – Tvůj dům uzřel,

tu se navršily hory
mocné žárlivosti před ním
a jej přinutily k pádu.
Žárlivost i oře může
vzjitřit k vzteku, žádný jezdec
obratně se neudrží
v trysku tom, by nepad dolů.
Div tvé krásy, domnívám se,
záchranou byl mého žití
po tom pádu, ale nyní
sklamán víc já myslit musím,
že to byla pouze pomsta
smrti mojí! To jest jisté,
umírám a divu není,
jenž by osvědčil se v smrti.

D. MENCIA: Vaší výsosti kdo stesk by
láni, obvinění slyšel,
moh' by snadno domýšlet se,
čerpat nízké podezření,
veskrz nehodné cti mojí.
Proto, náhodou když vítr
nerozvál váš celý hovor,

aniž byl by v různé zvuky
roztříštil jej, odpovídám
na ta těžká obvinění,
aby tentýž vánek vzduchu
obranu nes k obvinění.

Vaše výsost v štědré přízni,
velkodušná v náklonnosti,
rozmařilá milostí svou,
schýlila se kdysi ke mně,
pravda je to, vyznávám to.

Mnohých let však zkušenostmi
víte, kterak úctyplné
stálé chování mé bylo,
ledy obrněná skála
já jsem v květů moři stála,
jemuž čas též podal zbraně.

Bála jsem se, je to důvod
k obžalobám? Nepřístupná
dál jsem byla vášni vaší,
nedostupná vaší touze.

Byla jsem tu panna více?

Jsem tu, manželka jsouc, míň?

A tak, pane, omlouvám se

z toho stanoviska prostě
jako paní toho domu
pokorně u vašich nohou:
zůstaňte již v tomto domě,
v nebezpečí nedávejte
život svůj i svoje zdraví!
prosím vás již...

D. ENRIQUE: A co více
v domě tom jest ohroženo!

Scena 8.

Vstoupí D. Gutierre a Coquin. – Předešlí.

D. GUTIERRE: Nohy své obejmout nech,
smím-li k slunci velebnosti
tvé se blížit s úslužností,
světlo Španělů ty všech!
Ve mně ples i smutku vzdech,
zrak hned rys, hned oslněn,
na tobě dlí v spleti jmén,
v starosti hned a hned v plese

orlem k záři tvé se nese,
motýlem jsa v tvůj žár jen.
V starosti, že zlý byl pád,
hrozil schvátit krutou ranou
Castilii milovanou,
v plese, Bůh že chránil snad
přec tvůj život plný vnaď
a jej vrátil slávy lesku.
Radost cítím-li v svém stesku,
dík to vaší výsosti!
Kdo zřel radost v truchlosti?
truchlost plesu ve záblesku?
Kéž se zalíbí ti již
tato sféra byt' i nízká,
vždyť i slunce, které blýská
paláci, též šlehne níž
rádo v pastýřskou až chýš.
Tak zde spočiň, necht' i v šeru
Španěl slunce ty, ať věru
dokáže se světu zas,
král že palác stká si v ráz,
jak stká slunce svoji sféru.

D. ENRIQUE: Postrach váš i jak váš ples

v řeči vaší našel rys,

Gutierre de Solis,

hluboko mi v srdce kles,

cenit chci jej jako dnes

pro vždycky...

D. GUTIERRE: Ó velká čest, výsosti...

D. ENRIQUE: Necht' u mých cest

zátiší to vaše skromné

vhodnou sférou můž' být pro mne,

nebo krásy sférou jest:

přec nemohu zde dlít,

tento pád, můj duch to cítí,

ve hrob sklátí moje žití

nejen pád – mně dí to cit –

spíš že musí zmarem být

úmyslům mým. Los můj dále

žene mne. Vždy nenadále

sklamání nám sedne v bok,

vteřina pak trvá rok

a mžik trvá věky stále.

D. GUTIERRE: Zda tu důvodů jest, pane

jaká tíseň vás jen řítí,

v sázku dávat živobytí,

na němž blaho svrchované

tolika lpí?

D. ENRIQUE: Než den vzplane

musím odjet ku Seville!

D. GUTIERRE: Víím, bylo by pošetilé

úmýsl váš vyzvídat,

ale myslím přece snad

lásky, věrnosti že píle...

D. ENRIQUE: Důvod kdybych moh' vám dát,

co pak? –

D. GUTIERRE: Mlčím nesměle,

v srdci vašem zkoumati

nevím, zda se vyplatí.

D. ENRIQUE: Slyšte, měl jsem přítele,

za mé žití za celé

byl mi drahý.

D. GUTIERRE: Šťastný byl!

D. ENRIQUE: V rozchodu jsem u něj skryl

ve důvěře vše své žití,

čím vše duše, srdce cítí,

krátce ženu. Zrádu sil,

věrnost zlomil po odchodu

mém, zda právem?

D. GUTIERRE: Nikdy ne!

D. ENRIQUE: Statku mého klíče vše

jinému pak v moji škodu

s chladnou myslí ve podvodu

k srdci ženy odevzdal,

s láskou mojí zle si hrál.

Můž', kdo musí láskou pláti,

klid si v také muce přáti,

pokojný být v taký žal?

D. GUTIERRE: Nikdy, pane!

D. ENRIQUE: Mozkem mým

lomcuje to nyní divě,

obraz žárlivosti živě,

před sebou, kde stanu, zřím;

klidu není vášním zlým.

Přede mnou má muka stojí,

i zde zřím to v hrozném boji,

prchnout chci v svém před ní bolu,

a když myslím, že šla spolu,

přec tu jest, zlý trud mi strojí.

D. MENCIA: Říká se, že v každém sporu

paním sluší první rada,

v to chci spolehnouti ráda,

svoltež, chci-li v rozhovoru

vašemu vlít úkoj vzdoru.

Stranou nechám žárlivost.

Na tom zatím mějte dost,

zda-li přítel omluví se,

nebo často trpce mstí se

trestat krutě nepravost!

Prudkou mysl v otěž bráti
líp jest navzdor vrtochům,
rcete sám, zda cizí um
můž' se s cizí vůlí rváti?
U přítele to můž' hnáti
snadno v zdání, blud a klam.
Však co dáma? – Pravím vám,
nutnosti, ne nestálosti
podlehla, to mějte dosti,
omluví se již, – to znám.

D. ENRIQUE: Nikdy, paní!

Scena 9.

D. Diego. – Předešli.

D. DIEGO: Oř již stojí
ku odjezdu připraven...

D. GUTIERRE: Jestli v pád vás srazil ten,
nechte jej a z ruky mojí
vezměte ku jízdě svojí

ryzáka, ten mírně kráčí,
palma v jeho srsti značí,
že se právě pro vás hodí,
neb i kůň se, věřte, rodí,
jak hvězd vliv se právě stáčí.

Ten můj kůň jest ořů sláva,
lepý, něžný, jeden let,
širokou má hrud' i hřbet,
malý krk a malá hlava,
noha v letu poletavá.

Spojuje ten čacký druh
živly vesmíru v svůj kruh,
koně, který hbitě kluše,
zem je tělo, oheň duše,
moře pěna, a vše vzduch.

ENRIQUE: V pochyb tůň zde duch se noří,
kdo zde komu srdečně
děkovat má skutečně,
zda kůň obrazu, jejž tvoří
duch váš, nebo obraz oří?

COQUIN (vstoupí): Zde jsem! V pozdrav, pane, nech

ruku svou mi, nebo běh,
cokoliv jen v zlá tvá muka
lepší jest, běh nebo ruka?

D. GUTIERRE: Blázne! Vari odtud v spěch!

D. ENRIQUE: Proč pak? Jeho hovor baví.

COQUIN: O ryzáku řeč tu jest
jeho druhé já, v mou čest
ozval se jak znalec pravý.

D. ENRIQUE: A kdo jsi?

COQUIN: To styl můj praví:
starého Coquina syn,
jsem zde opět Coquin jmín,
escudero toho domu,
ryzáka též krmič k tomu,
drze sáhnu v žlabu klín
z porce koně půlku беру,
a že vskutku dnešek, pane,
dnem jest vaším, ať se stane

vše vám štěstí za ofěru.

D. ENRIQUE: Můj den?

COQUIN: Šprým to není věru.

D. ENRIQUE: Vlastním toho den jen zve se,
komu ples a radost nese,
pro mne přines bol a sten,
jak můž' mým dnem býti jen?

COQUIN: Spad jste právě. A tak v plese
zvěstovat chci světu rád
všechněch zemí kalendáři
vizte, tohoto dne v září
svatý infant Henrique pad.

D. GUTIERRE: Pane, uzdu chopte v chvat!

Nebo již ve hrob vln chladný
den se sklonil čarovnadný,
by byl boha moře host.

K odjezdu čas –

D. ENRIQUE (k Mencii): Na milost

Bůh vás vezmi světovládny,

krásná paní! Byste zřela,

vaše rada čím mi jest,

vyhledám tu dámu, čest

ať svou chrání!

(k sobě:) Šelma smělá

žářem hrud' mi zžehne zcela,

již jsem v srdci uzavřel,

ať z ní ztráta, zisk mi vzšel;

vždycky žal mi nový strojí,

neb on vzal mi paní mojí,

já jen koně jemu – žel!

(Odejde, za ním D. Arias, D. Diego a Coquin.)

Scena 10.

D. Gutierre, D. Mencia.

D. GUTIERRE: Ó ty moje sladké chtění,

co teď jedno žití pojí

ve dvou duších v mé a tvojí,

bytosť naší v jednom znění,
rač mi dáti odpuštění!
S láskou rozum ve souzvuku
velí, abych krále ruku
jak to hostinský chce mrav
a pak můj to velí stav
políbit šel v druhých shluku.
V naší když vstupuje zem,
povinnost a čest má velí,
vítat jej, dát průvod skvělý
infantovi navzájem,
neb pád jeho dnešním dnem
blaho přinesl v dům náš
a cti mnoho. –

D. MENCIA: Co zas máš?

Co tě táhne odsud, kam?

D. GUTIERRE: Nic, věř, mojím přísahám!

D. MENCIA: Lenora, vid'š? K té se znáš?

Ta ti stále v mysli leží!

D. GUTIERRE: Jméno to již dech mi úží.

D. MENCIA: Tací jste vy všichni muži,
rozkoš včera, plamen svěží,
na ničem dnes nezáleží.

D. GUTIERRE: Neviděl jsem slunce včera,
mne jen bavit luny svit,
lesk zřím slunce dnes a třpyt
a jak má se k dnu noc šerá,
pochyby již nelze mít.

Příklad mám ti na to dáti?

Plamen v noční temnosti
svítí čistou jasností,
sferou vzdušnou jemně vlátí,
prapory zříš jeho plátí.

Ale na nebesa skvělé
vstoupne zářné slunce směle,
plamen, paprsk, světla žeh
v stín vše před ním padá v spěch,
paprsků jest moře celé!

Užiju to: Měl jsem rád
světlo jakés v žití všedním,

tu se zvedlo slunce před ním,
světla svit v ráz do tmy pad.
Byl to plamen, mohl plát,
ale před tvým plápoláním
jeho lesk byl – marným zdáním,
s tebou nemoh dát se v spor;
než vzplá slunce nad obzor
hvězda krásná jest svým pláním.

D. MENCIA: Jaké moudré poučení,
vy jste mudrc lichotivý!

D. GUTIERRE: Tak mi dáte dovolení?

D. MENCIA: Já jsem slaba k odepření,
k odchodu vy příliš chtivý.

D. GUTIERRE: Zde vše jasno. Jaký klam?
já zde ve vás zůstávám,
uzavřena v moji hrud'
se mnou jdete...

D. MENCIA: Vás-li mám,

tedy s bohem!

D. GUTIERRE: Zdráva buď!

(Odejde.)

Scena 11.

(Vstoupí Jacinta. – D. Mencia.)

JACINTA: Co zřím, smutná paní moje?

D. MENCIA: Příčinu již k tomu mám.

JACINTA: Ač mi žádný důvod znám,

zřím v tvém srdci číhat boje,

starosti a nepokoje

tebou chvěti.

D. MENCIA: Pravdu díš.

JACINTA: Svěř se mi o proto již!

D. MENCIA: Zda pro život nebo čest

důvěra má s tebou jest,

vědět chceš?

JACINTA: Pověz!

D. MENCIA: Slyš!

Rodiště mé Sevilla je,

Enrique poprv mne tam zřel,

láskou vzplál, však brzy, žel,

musil odjít v cizí kraje.

Nářky moje naslouchaje

otec, se mnou v nesouzvuku,

Gutierru dal mou ruku.

A teď Enrique zas tu jest!

Láska byla, teď mám čest,

v tom zříš celou moji muku!

(Obě odejdou.)

Proměna

Scena: Sál v královském zámku v Seville.

Scena 12.

Doña Leonora a Inez vystoupí obě závoji zahalené.

INEZ: Do kaple tady půjde, vyčkej zde ho

a v pokoře obejmí nohy jeho!

LEONORA: Má touha bude splněna,

jak potupa má bude pomstěna.

Scena 13.

(Vystoupí král Pedro, sluhové, voják, stařec, prosebníci. – Předešlé.)

HLASY ZA SCENOU: Ustupte!

1. PROSEBNÍK: Milost vaše, rač tuto žádost číst!

KRÁL: Rád nahlédnu.

2. PROSEBNÍK: Já zdám, ten račte vzíti list!

KRÁL: Je dobře –

2. PROSEBNÍK (stranou): Slovy moc se trápit neráčí.

3. PROSEBNÍK: Já, pane...

KRÁL: Nechte jen, mně žádost dostačí.

VOJÁK (stranou): Jsem celý pomaten,

div zkrotím bázeň svou.

KRÁL: Proč zmaten?

VOJÁK: Není dost, smět patřit ve tvář tvou?

KRÁL: To stačí. Přeješ si?

VOJÁK: Jsem voják, přídavek.

KRÁL: Pro takou maličkost jsi takým strachem štván?

Rád udělám ti vděk,

zde sponton máš.

VOJÁK: Dík! Budiž požehnán!

STAŘEC: Jsem stařec, malý dárek buď mi přán.

KRÁL: Necht' tento prsten k duhu jde ti!

STAŘEC: Ten dýmant mně?

KRÁL: To nemusíš se chvět!

Ó věz by jeden dýmant byla zem,
bych najednou ji rozdat mohl všem!

LEONORA (klekne): Mne, pane, k nohám vašim
cti žene urážka, již těžce snášim,
ždám spravedlnost od vás ve svém hoři
a hlas můj ztápí ve vzdechů se moři
a vzdechy v moři slz, k vám, k Bohu vznášim,
ó spravedlnost oba braňte!

KRÁL: Bez bázně, seňoro, již vstaňte!

LEONORA: Já jsem –

KRÁL: Ni slova dále!

Odstuptež všichni, vy zůstaňte v sále!

(Všichni odejdou.)

Scena 14.

Král. Doña Leonora.

KRÁL: Teď mluvte, paní, když si stěžujete
na cti urážku, pak mi pravdu rcete,
neb neslušné vždy jest,
když veřejně si stýská potupená čest,
a má-li žádost práva
tak luzná líčka stápět do krvava.

LEONORA: Slyš, Pedro, svět jejž zove „spravedlivý“!
Kastilských luhů hvězdo vládnoucí,
jejž světlem svým zažiháš sferu, živý
ty Joviši, meč jehož planoucí,
když tasen, vzduchem zaskvěje se divý,
dští blesky, na něž zříme žasnoucí,
ty kruhu krvavý, jímž z mraků zlata
šij hrda Maurů obojích je s'ata.

Jsem Leonora; lichotivá lest
mne v Andalusii kdys krásnou zvala;
však toto nemohlo mi štěstí nést,
má hvězda zlá mi toto jméno dala.
Most krása jest, k nezdaru musí vést,
co ústa krásným zvou již bědným zvala,
neb k cestám krásy vždy, ó pane, sklání
se málo zdaru, málo požehnání!

Mne šlechtic všim si ku záhubě mojí,
žel jeho oči že mne přinutily,
jak bazilišky lásky zmírat v boji,
jak žárliví mne hadi usmrtily!
I vzplála touha za pohledů roji,
za touhou láska, jata v téže chvíli
jsem byla, oblehal můj dům, ó žel,
až denně noc v něm mřít, den prchat zřel.

Jakými slovy vysvětlit mám, pane,
že zmohla tak mne lásky mohutnost?
Necht' uražena třeba pýcha vstane,
vždy spoutá vděčností nás náklonnost.

Pak z vděčnosti již záhy vášeň vzplane,
tím lásky od vždycky se klenul most;
kdo ku vysoké lásky volán škole,
jen po stupních se octne u vrchole.

Z mdlé jiskry velký požár povstává
a v divý vichr vzrůstá vánků dech,
z malého mráčku bývá záplava
a malým světlem silných blesků žeh
kol obzor vznítí, matná představa,
puď slepý na klam velký roste v spěch,
neb jiskra, vánek, mrak i citů svár
chtí býti bouř a příval blesk a žár.

On slíbil mi, že bude chotěm mojím,
neb to jest udice a paní lep
nač rybáři lstní v povděk chťícům svojím
cti klenot loví, pastva pro Ereb,
k uspání smyslů – zde se říci bojím,
zda vskutku lhal mi, svoji vášní slep?
Kdo uhodne to, možná, když to děl,
že slovo dané dodržeti chtěl.

Tím se mu cesta v dům můj uvolnila,
však vždy jsem dovedla svou hájit čest,
ač s ním jsem v zdroji čisté lásky pila,
přec nevinnost má nedotknuta jest,
však v zhoubu naši paty okřídčila
si k ztrátě cti mé rychlonohá zvěst;
ba líp by bylo zahrabat čest dřív,
než netknutou nést hanbě na odív.

Já právo hledala, však chudá jsem,
já žalovala, moc však jeho zbraní
čest nevrátí mi více navzájem,
neb ženat jest. Ty, pane, mocnou dlaní
mne hanby sprost', jsi spravedlivý k všem,
tvé měkké srdce trpící víc chrání,
Gutierre Solis mládí moje zkazil –
Ať aspoň v klášteře mi skytne asyl!

KRÁL: Vaši křivdu, seňoro,
bolně cítím a to právem;
na mne jako na Atlasu
těžce zákon spočívá.
Je-li ženat Gutierre,

nemůže, jak díte sama,
úplně cti vaší zadost
učiniti, však co možná,
má se dostati vám práva,
ačkoliv vy sama zříte,
čest že nemusí vám vracet,
kterou skutečně vám nevzal!
Třeba druhou slyšet stranu
s námitkami, neb jest správné,
že má soudce druhé ucho
otevřítí pozdějšímu.
Spolehněte, Leonoro,
seznati chci případ váš
a jej prozkoumati tak,
víckrát že již neřeknete
chudá jsem a on jest mocný,
pokud vládnu Kastilií.
Gutierre však sem se blíží,
moh' by, kdyby vás zde viděl,
snadno poznat, že již vámi
poučen jsem. Tato plenta
úkryt buď vám, počkejte tam,
až vhod bude vystoupiti.

LEONORA: Uposlechnout chci vás ve všem.

(Ukryje se.)

Scena 15.

Vstoupí Coquin. – Předešlí.

COQUIN (k sobě): Ze síně tak do síně

za stopami svého pána,

který se mi cestou ztratil,

až sem vnik jsem. Pomoz nebe!

Věčný bože – sám král tady,

již mne viděl, jak se mračí.

Nebe, ať jen příliš není

vysoký ten balkon, odtud

na pole mne jistě shodí.

KRÁL: Kdo jste?

COQUIN: Já snad, pane?

KRÁL: Vy!

COQUIN: Já

jsem (ó teď mi nebe pomoz!)

kdo poroučí vaše milost,

ani míň a ani více;

jakýs velmi moudrý muž

včera teprv dal mi radu,

abych nikdy nechtěl v žití

tím být, co si nepřejete.

Rada ta tak byla mocná,

že jsem před tím, teď, ni potom

pouze byl, co poroučíte,

budu vždy, co vám se zráčí

a co chcete jsem. To všechno

vždycky s a bez podmínky.

O dovolení tak prosím,

bych směl odejít, kam šel jsem,

kam jen donesu své nohy,

či kam noha donese mne.

KRÁL: Odpověď jste dal mi, jakou

moh' jsem vědět, já však ptal se

kdo vy jste, to nevím dosud.

COQUIN: Byl bych rád na vaši žádost

odpověď dal zcela přesnou,

ale bázeň zalekla mne,

byste, věda, kdo jsem já,

z arkýře mne neshodil,

bez práva a dovození

že jsem vloudit sem se mohl,

nebo řemesla, jež mám,

třeba nemáte, vy pane!

KRÁL: Jaké řemeslo to?

COQUIN: Běhoun,

musím přiznat se, jsem pane,

novinek všech donášeč,

vyzvědač, za všecky v shonu,

tak že jediný mi fráter

ani novic neujde.

O tom, kdo mi více dá,

o tom víc a lépe mluvím.

Všecky domy mými jsou,

ač to jsou, přec pro nynějšek
stáj Alfonsa Gutierra
hotel jest, jenž hostí mne,
Corduanec Andaluzký,
kde mi denně skytá oběd;
člen jsem veselého spolku,
utrpení jest mi cizí,
že je ani z dálky neznám,
krátce jsem, jak vidíte mne,
všeho smíchu majordomus,
každého pohodlí páže;
a to vše jest, co mne živí
a že to jsem, zdráhal jsem se,
že jsem hned tu poznán byl;
nebo král, jenž nesměje se,
snadno moh' by sto a více
ran mi dáti vysadit,
rypců potom v žebra pár,
jak se sluší tulákovi.

KRÁL: Krátce z těch jsi, kteří nic,
nežli smát se, nedovedou?

COQUIN: Tak jest, pane, byste zřel,

jak si taký šprýmař vede

při dvoře –

(nasadí si čapku).

KRÁL: Tak, zcela dobře.

Když tě nyní znám, tož můžem

smlouvu zavřít.

COQUIN: Jakou, pane?

KRÁL: Rozesmávat práce tvoje?

COQUIN: Ovšem.

KRÁL: Kdykoliv tvůj šprým

k smíchu přinutí mne, sto

dukátů máš dostat darem,

za celý když ale měsíc

k smíchu bys mne strhnout neměl,

vytrhati dám ti zuby.

COQUIN: Znectěn já jak svědek lživý?

Nezákonná je to smlouva,

děsná škoda to –

KRÁL: Čí myslíš?

COQUIN: Moje, nebo já tou smlouvou

pokořen jsem v každém pádě.

Říká se přec – kdo se směje,

že své zuby ukazuje,

v pláči bych je ukazoval,

obráceně jsem se smál.

Říká se přec – Vaše milost

také zuby ukazuje

v příslosti své, čím jsem zhřešil,

mně že chcete dát je trhat?

Avšak my se vyrovnáme,

propusťte mne pro tu chvíli,

nechci vzpírati se smlouvě;

nebo aspoň nejmíň měsíc

žít zde mi jak na ulici,

jaký div, že potom stáří

vleze mi až do huby,

tak že chci se nyní zkoušet
v lochtání. Ba na mou duši
vy se ještě zasmějete
pořádně. – Teď buďte s bohem,
později se uvidíme!

(Odejde.)

Scena 16.

Vstoupí Don Enrique, Don Gutierre, Don Diego, Don Arias a družina.

D. ENRIQUE: Veličenstvo, podejte mi ruku –

KRÁL: Buďte vítán, princí,
a jak, daří se vám líp?

D. ENRIQUE: Horší bylo leknutí,
señore, než pád můj; díky,
je mi dobře.

D. GUTIERRE: Veličenstvo,
raďte ruku též mi dáti,

věřte, že má pokora

hodna milosti je také.

Nebo zem, kam vstupujete,

drahý koberec jest pyšný,

který vánků různý věnec

světlem svým kol ozařuje.

Budiž s vámi vždy to blaho,

jehož říš má zapotřebí,

by vás ctíla Hispanie

jako vavřínem vás věnčí.

KRÁL: Nad vámi, ó Gutierre –

D. GUTIERRE: Ode mně se odvracíte?

KRÁL: Žaloba se těžká vznáší...

D. GUTIERRE: Nespravedlivá jest jistě.

KRÁL: Co to bylo s Leonorou,

onou dámou v Seville

ctěnou tak –

D. GUTIERRE: Je ovšem krásná,
vznešená a urozená
z prvních paní toho města.

KRÁL: Jaký jest váš poměr k ní?
Jakým povinností drže
nevděčně jste nedostál?

D. GUTIERRE: Nikdy obelhat vás nechci,
neb kdo muž jest pravé ceny
nemůž' lháti, nejmíň k tomu
před králem a pánem svým.
Ano, zbožňoval jsem ji,
cíl můj byl za choť ji vzíti,
ale času proměna
zcela zhatila ten poměr.
Já ji často navštěvoval,
veřejně v dům její chodil,
avšak nikdy říci mi nelze,
její cti že svojí rukou
zavázán jsem. Povinnosti
prost já moh svou touhu změnit
a tak volný této lásky

v Seville jsem zasnoubil se
s Mencií de Acuña,
paní ceny nejvyšší,
která se mnou obývá
malou villu u Sevilly.
Leonora radou špatnou
vedena (jí radí špatně,
kdo tak ničí její pověst,
chtěla proti sňatku mému
opřít se, ale nemůž
ani nejpřísnější soudce
proti mně zde najít důvod.
Říká pak, to vliv mé moci,
jak prý soud mi nadržuje!
Zda to uvážila jen,
jestli krásné dámě v tísní
ochrany se nedostalo?
V tomto sebeklamu vaší
ochrany se dovolává,
jak to zjevno, neb vše víte.
Tak se kladu k vaším nohám,
rozsudku vašemu šíji
věrnost moje nastavuje,

důvěra meč v dlaň vám dává.

KRÁL: Ale co jen pohnulo vás

k také důležité změně?

D. GUTIERRE: Což nezažil nikdo v světě,

že se může měnit člověk?

Každým dnem tak neděje se?

KRÁL: Ovšem, kdo miluje vskutku,

nepřechází od krajnosti

jedné k druhé bez důvodu

vážného...

D. GUTIERRE: Dál nenuťte mne,

raděj dal bych život v oběť,

než bych o paních, když nejsou

přítomny, moh říci slůvko,

nehodné jež jejich ceny.

KRÁL: Tož jste přece měl jen důvod.

D. GUTIERRE: Měl, však věřte, vzácný pane,

kdybych musil vyzradit jej,
byť to stálo duši, život,
nikdy nezjevil bych slova,
tak jsem přítel věrný, pevný
její cti.

KRÁL: Přec chci to vědět.

D. GUTIERRE: Pane... proč...

KRÁL: Jsem zvědav jen.

D. GUTIERRE: Nahlédněte...

KRÁL: Ani slova,
jinak hněv můj probudíte!

D. GUTIERRE: Zanechte ó přísah, pane!

Méně záleží mi na tom,
sobě nevěrným být, nežli
zbytečně vás rozhněvati.

KRÁL (stranou): Ať to řekne hlasně, zjevně

co se stalo, chci jej trápit,
aby mohla Leonora
odpovědít, lhátli bude,
aby, pravdu-li on řekne,
ona usvědčená znala,
že znám dobře vinu její.
(Nahlas): Mluvte tedy!

D. GUTIERRE: S velkým žalem
dím to: Jednou večer pozdě
v její dům jsem vstoupil, slyším
šustot v jizbě – kročím blíže
a v témž vidím okamžiku,
s balkonu jak muž tam skočil.
Za ním běžím – ale darmo,
než jsem poznati jej mohl,
zdařilo se mu, že prchnul.

D. ARIAS (stranou): Nebesa! Co slyšet musím?

Co je toto?

D. GUTIERRE: Omluv dosti
bylo pak, však nikdy zcela

nesmyla se z hanby této.

Podezření postačilo

nevzít si ji. Nebo když jsou

vášně duše čest a láska,

za to pevně mám, ó pane,

že kdo proti lásce hřeší,

rovněž čest uráží na ni,

nebo rouhání se citu

přehluco duši raní.

LEONORA (vystoupíc): Odpust', vaše veličenstvo,

vydržet mi nelze dále

tolik přetěžkých ran losu,

jež se zevšad na mne hrnou.

KRÁL (stranou): Velký bože, on mne klamal!

Zkouška ta to dokázala.

LEONORA: Cti své urážku když musím

slyšet, nesprávné by bylo,

kdybych podlá bez odvěty

nechala se urážeti.

Míň jest věru ztratit život,

smí-li drzost zde tak směle
vražditi mne, než-li s žitím
rovněž oplakat svou čest.
V můj dům vstoupil don Arias.

D. ARIAS: Seňoro! – Ni slova dál!

Dovoltež teď, veličenstvo,
bych směl mluvit, mně teď dlužno
uhájiti čest té dámy.

Tenkrát večer u ní byla
jedna dáma, jež by jistě
byla stala se mou chotí,
kdyby Parka příliš krutě
žití nit jí nepřestříhla.

Já vždy za její spěl krásou
věrně, tak i tenkrát v dům
jako milenec jsem vnikl

Leonory, aniž mohla
zameziti to. V tom přišel

Gutierre, polekána
prosila mne Leonora
v sousední bych vešel jizbu,
já ji poslechl, ó běda

tomu, kdo na radu ženy
spolehne se! On mne slyšel,
vstoupil a než domluvit moh,
s balkonu já skočil dolů.

A když tenkrát svoji tvář
odvrátil jsem, důvod mělo,
v domněnce, že zasnouben.

Ale on to popírá!

Obracím se rychle k němu,
dejte, pane, příležitost,
důvod kde vám podám směle,

Leonora že svou pověst
nikdy ničím nesprznila,
rytíř dokázati můž' to,
když mu zákon dovolí.

D. GUTIERRE: Přijdu jistě...

(Oba sahají k mečům.)

KRÁL: Co je toto?

Ruce na meč kladete

oba v mojí přítomnosti?

Jak, patřiti v mojí tvář

neděsí vás? Kde já jsem,

smí být někdo drzý, zpupný?

(K družině): Okamžitě zatkněte je!

Vrhněte je do dvou věží –

a vy děkujte mi, hlavy

že jsem nesložil vám k noze.

(Odejde.)

D. ARIAS: Mou-li vinou Leonora

utrpěla na cti svojí,

mou jí vrácena zas bude,

k tomu právo čest má žen.

(Odejde.)

D. GUTIERRE: Nemrzí mne v nezdaru tom

pána mého krutý hněv

jen mne mrzí: Mencie

dnes že již tě neuvidím.

(Odejde.)

D. ENRIQUE (stranou): U příležitosti honby

Mencii dnes mohu vidět,

neb jest zajat Gutierre.

(Nahlas): Diego, již rychle se mnou

musím v boj, ať konečně

smrt či laur si vybojuji!

(Odejde s D. Diegem.)

LEONORA (sama): Mrtva jsem, jak libo Bohu,

nevděčníku drzý, lživý,

pokrytce a podvodníku,

bez cti, boha, bez zákonu,

bez viny když čest má ta tam,

ať mne samo nebe pomstí!

Procit' tentýž zármutek,

který já jsem procítla,

mokrý musíš vlastní krví

zřít svou hanbu, pojit musíš

zbraní, kterou sám jsi vraždil.

Takto budiž, amen! amen!

Běda mi, čest ztratila jsem,

běda mi! Já našla smrt!

JEDNÁNÍ DRUHÉ

Scena: Zahrada u letohrádku Dona Gutierra.

Scena 1.

Don Enrique a Jacinta přicházejí v šeru.

JACINTA: Tiše kráčeť!

D. ENRIQUE: Sotva země
dotýkám se lehkou nohou.

JACINTA: Toto zahrada jest. Tady
noc tě kryje černým rouchem;
zatknut, vězněn Don Gutierre,
proto bezpečně ved' sobě,
neb zde jistě slavit budeš
sladké vítězství své lásky.

D. ENRIQUE: Jacinto, ó zdá-li se ti

volnost, kterou jsem ti slíbil,
odměnou být příliš malou
za takovou velkou službu,
žádej víc a nebuď skromná,
žitím duší dlužím tobě.

JACINTA: Paní moje na to místo
přichází a zde v klidu
veliký čas noci tráví.

D. ENRIQUE: Mlč již, mlč již! Ani slova
více nemluv, já se bojím,
aby sám vzduch neposlouchal.

JACINTA: Příliš dlouhé prodlévání
může podezření vzbudit,
o vašem že vím snad kroku
musím jítí.

(Odejde do domu.)

D. ENRIQUE: Touze mojí
skloň se láske! Ve své temno

zelené mne skryjte větve!

Věru první nejsem já,

který slunci chráněn vámi

září krade, ať omluví

s Dianou mne Akteon!

(Ukryje se.)

Scena 2.

Doña Mencia vyjde z domu; hned za ní Jacinta.

D. MENCIA: Jacinto a Teodoro, Sylvie!

JACINTA: Co poroučíš?

D. MENCIA: Rychle, přineste sem světlo,

ke mně pospěšte sem všecky,

rozptýlit můj zármutek,

v dálce že dlí Gutierre.

Příroda zde zatemňuje

obrazy nejkrasších krajin,

umění jež navrhuje.

Teodoro!

TEODORA: Paní moje!

D. MENCIA: Hlediž polehčiti zpěvem
zármutek můj!

TEODORA: Potěší mne,
s písni hra když vhod ti bude.

(Služky postaví světla na malý stolec; Doña Mencie klesne na sedadlo.)

TEODORA (zpívá): Slavíčku, jenž tyto říše
těšíš sladkým svojím pěním,
neuletej takým chvatem,
smutek nevolej sem zpět!

(Mezi zpěvem zdřímlá Doña Mencia.)

JACINTA: Nepěj dále, nebo zdá se
mír a pokoj v její duši
spánek vlévá, a když našla
asyl v jeho svatyni

pro své hoře, nebud' me ji!

TEODORA: Odejďeme, nač ji rušit?

JACINTA (k sobě): Však ji vzruším, ať ji hledá,

čí to přání! – Ó vy služky,

jaká mnohá vzácná ctnost

vaší vinou přišla k pádu!

(Služky odejdou do domu.)

Scena 3.

Don Enrique. Doña Mencia (spící).

ENRIQUE (předstoupí): Teď je sama! – Ó ty chvíle

mého štěstí, teď v tě věřím!

Pevný úmysl mám, musím,

když mne jednou zradil osud,

zužítkovat čas i místo.

(Přiblíží se k sedadlu.)

Ó Mencie nádherná!

D. MENCIA (zбудí se): Pomoz, bože!

D. ENRIQUE: Bud' jen tichá!

D. MENCIA: Co to značí?

D. ENRIQUE: Malá smělost,
kterou lze snad omluviti
tolika let vyčkáváním.

D. MENCIA: Pane, vy?

D. ENRIQUE: Jen údiv žádný!

D. MENCIA: Vstupujete...

D. ENRIQUE: Žádné hněvy!

D. MENCIA: Spůsobem tím...

D. ENRIQUE: Žádný odpor!

D. MENCIA: V můj dům, takto bez ostychu

zničit ženu, kavalíra

slavného čest poskvřiti?

D. ENRIQUE: Poslušen tak radě tvojí,

abych mohl vyslechnouti

všecky omluvy té dámy;

abys ty mně omluvila

chybu svou, já přišel sem.

D. MENCIA: Pravda to, já byla vinna,

ale hájit když se musím,

věřte, pane, že tak činím,

jelikož to velí čest.

D. ENRIQUE: Mohla bys se domnívati,

povinnou že ztrácím úctu

k ceně tvé a krvi tvojí?

Ona předstíraná honba

nalíčena v těchto nivách,

věř mi, lovce neumdlela,

neb on neměl pozdraviti

mladistvý den – ale tebe!
Hrdá volavko, vzlet jejíž
tak se směle k nebi vznáší,
rychle měří volný blankyt
a již dotýká se zlatých
sloupů tam před hrady slunce!

D. MENCIA: Tuto touhu, vzácný pane,
volavkám když přičítáte,
díte pravdu; tito ptáci,
jak se myslí, pud prý mají,
k nebi až se vznesou rádi.
Bez jisker to blesk je peří,
ohnivý pták, ale duší
letný mrak s přírody pudem,
bez lesku to hvězda bludná
královského orla letu
chce se vyhnout. Ano báj dí,
prchaje že pták ten tuší
toho, kdo jej zabít má.
A tak dřív než vzdušný zápas
počne, již se chvěje strachem,
třese se a pouští peří.

V pohledu na vaši výsost
musím třást se, oněměti
poznávajíc nebezpečí
proniknuta bázní, hrůzou,
neb můj děs ten pochyb nezná
jistých zpráv má hoře moje,
kdo to bude, jenž mne zničí.

D. ENRIQUE: Mluvit s tebou já jsem přišel,
nechci ztrácet příležitost –

D. MENCIA: Jak to může trpět nebe,
volat budu...

D. ENRIQUE: Sama sebe
tím jen znectíš –

D. MENCIA: Což ni šelma
k ochraně mé nepřijde sem?

D. ENRIQUE: Ne, mně odpor klást, se bojí.

Scena 4.

Don Gutierre. – Předešlí.

D. GUTIERRE (za scenou): Zachyt' střemen, zabušiti
na dvěře spěš, sluho!

D. MENCIA: Ach,
rychle vyplněn můj strach,
to jest konec mého žití!
Gutierr' to, běda mi!

D. ENRIQUE: Neštěstí to neslýchané!

D. MENCIA: Co se, pane, se mnou stane,
když mne uzří před vámi?

D. ENRIQUE: Co mám pocit?

D. MENCIA: Odtud v chvat!

D. ENRIQUE: Jak že, já že mám se schovat?

D. MENCIA: Pověst ženy ochraňovat,

víc je dlužno vykonat.

Nelze dál (mne drtí mráz!),

služky moje otevřely,

co tím hrozí, nevěděly,

Gutierru bránu v ráz.

Sám již prchnout, nelze vám.

D. ENRIQUE: Co jen v této tísni počít?

D. MENCIA: Za oponu onu vkročit

v pokoj můj a skrýt se tam.

Rychle jděte!

D. ENRIQUE: Co to strach,

nevěděl jsem podnes v žití!

Jak se manžel silným cítí

v domu svého prostorách!

(Odejde do domu.)

D. MENCIA: Nemůže-li čistá žena

neštěstí přec ujítí,

ach, co tísňě pocítí

ta, jež vinou obtížena!

Scena 5.

Don Gutierre, Coquin, Jacinta. – D. Mencia.

D. GUTIERRE: Tisíckrát mne obejmouti,
drahá, dopřej pažím svým!

D. MENCIA: Jak těm poutům závidím,
kol tebe že smějí pnouti
se a k tobě vřele lnouti!

D. GUTIERRE: Neříkej, že minul den
bez tebe –

D. MENCIA: To důkaz jen
o tebe mé snahy vroucí.

D. GUTIERRE: Třeba manžel jsem, přec v žhoucí
lásce k tobě nezměněn!
Nebo krásy cena pravá
nemenší se majetkem,

spíše láska každým dnem
k ní se horoucnější stává,
chytrá víc, víc podnikává
nebezpečím poučena.

D. MENCIA: Jsem tvou přízní zahanbena.

D. GUTIERRE: Alkad v oné těžké chvíli,
starý druh, příbuzný milý,
jímž má pouta odložena,
v těžší pouta duši jal,
když mi příležitost tebe,
moje žití, moje nebe,
ještě dnes uvidět dal.
Jaké štěstí!

D. MENCIA: Zda kdo znal
větší slasti?

D. GUTIERRE: Než já mám!
Správně vzato, málo sám
přičinil se věru k tomu,
když mne pustil k tobě domů,

tělo mé jen bylo tam
bez duše v zlém vězení,
tato v tobě byla pouze,
vyhověl tak mojí touze
skončiv její trápení,
v sladkém novém sloučení
by se žití opět vzdala;
nebyla to tíseň malá,
vyrvat žití duši sobě,
duši v poutech nechat tobě,
co je jinde pouta spjala.

D. MENCIA: Práví se, že nástroj dvojí

stejně sladěn v jedné chvíli
záchvěvy prý uchu sdílí
zvuků si, jež v nich se rojí.
Jeden tknut a v nepokoji
vzdálený již s ním se třese,
třeba prst jej nedotkne se.
U mně podobné lze znáti,
jednu ránu tam ti dáti,
zemřít musila bych v děse.

COQUIN: Ruky nepodáš, ó paní,
jednomu, jenž zajat spolu
pláče tu a vzlyká v bolu
nebo zcela nemá zdání,
co jej hnalo ve strádání?
který muž smrt čekat zde,
neví proč a neví kde...

D. MENCIA: Coquine, nač naléháš?

COQUIN: Začátku zde konec máš
zprávou, jež z úst mých teď jde.
Velký štát král se mnou vede,
na pána jest rozhněván,
mrtvým jezdcem bude pán
se štolbou když svojím jede.

D. MENCIA (k D. Gutierru): S večeří to bude bledé,
bezstarosti já se vzdala,
hosta víc dnes nečekala,
chci však přec tě obsloužiti.

(Chce odejít.)

D. GUTIERRE: Nech, vždyť může služka jít.

D. MENCIA: Nejde přec tvá služka stálá?

Tou jsem přec, vždy musím být.

Jacinto, pojd' chystat kvas!

(k sobě): Musím zajistit se v čas.

Cti, teď musíš dát mi štít,

k čemu chci se odvážit,

smělým bude výkonem!

(Odejde s Jacintou.)

Scena 6.

D. Gutierre, Coquin.

D. GUTIERRE: Coquine, slyš, pospěš sem!

zanech šašků, tiše stůj,

v duchu moudře uvažuj,

odjet je nám přede dnem,

zpátky v žalář svůj se brát,

v brzku se již jitro vznítí.

COQUIN: Směl bych, pane, poraditi

lest ti, učiním to rád,

jiný nemůž ti ji dát.

Štěstí, život na tom jest.

Mistrovský kus je má lest!

D. GUTIERRE: Mluv již!

COQUIN: Vyjdeš z vězení

bez škody a soužení.

D. GUTIERRE: Jak?

COQUIN: Nehledej zpátky cest!

Což ti není dobře tady?

Neunik jsi v plném zdraví?

Nač se vracet do šatlavy?!

D. GUTIERRE: Při sám bůh! Ty plémě zrady,

smrt žeň bude tvojí rady!

Nerozvážně jak smíš radit

hanebnost, já čest mám zradit?

Strážci mému slovo dáno,
podle má být oklamáno?

COQUIN: Pochybnost chce přec mne vnadit
důvěru kde v krále bráti
a co cti se týče, vhod
věř mi není tento bod,
zdá se, sluhům sotva platí.
Tož tě musím zanechatí,
v žalář nevrátím se přec.

D. GUTIERRE: Opustit mne?

COQUIN: Těžká věc!

GUTIERRE: Co svět řekne, posud' sám!

COQUIN: Bych byl chválen, viset mám?

Přece nejsem šílenec!

Kdyby šlo to, v umírání

špatné karty odvrhnouti,

lepší za ně vyzvednouti

dle své chutě, po tvém přání

z lásky k tobě i k tvé paní,
bych to zkusil ku své slávě;
jinou hrou je život právě,
vstoupím v něj, svou kartu беру,
ztratím, jak lze čekat věru
odškodnit svou prohru hravě?
Co je pryč, lze snadno zřít,
blázen, kdybych svolil hned
vyhovět ti na sto let...

Scena 7.

D. Mencia (vyběhne zděšena z domu). Předešlí.

D. MENCIA: Pane, rač mi v pomoc jít!

D. GUTIERRE: Nebesa! Co má to být?

Co se stalo, mluv, tě žádám!

D. MENCIA: Muž...

D. GUTIERRE: Jen rychle!

D. MENCIA: V mdloby padám,
zakuklen a přikryl cele
tajil se v mé jizbě stmělé –
v tebe jen svou naděj skládám!

D. GUTIERRE: Nebe! Teď mi dodej sil!

Jako hrom by to vjel do mně,
zakuklen muž cizí v domě?

D. MENCIA: Zřela jsem ho!

D. GUTIERRE: Kdo to byl?

(ke Coquinovi): Světlo vem!

COQUIN: Já?

D. GUTIERRE: Škoda chvil,
pojd' přec se mnou, klidný buď!

D. MENCIA (ke Coquinovi): Zbabělce ty, Bůh tě sud'!

(ke Gutierrovi): S tebou jdu, jen meč svůj tas!

(Chopí svícen, nechá jej upadnout, světlo zhasne.)

D. MENCIA: Žel, mně svícen vyklouz, zhas'!

D. GUTIERRE: Nová rána to v mou hrud'!

Dál však vstoupím, na vzdor tmám

Scena 8.

Mezi tím co D. Gutierre a D. Mencia do domu odejdou, vyjde Jacinta a D. Enrique jinými dveřmi.

JACINTA (vedouc D. Enrique): Rychle, pane, jen mě v bok

bezpečně svůj zaříd' krok,

já zde všechny cesty znám.

(Odejdou zahradou.)

COQUIN: A co já teď?

(D. Gutierre se vrátí, vrazí na Coquina a zadrží jej.)

D. GUTIERRE: Již ho mám,

zakuklence!

COQUIN: Pohleď, pane!

D. GUTIERRE: Jak jest Bůh živ, tak se stane!

Zadržím již toho muže,

ať se dozvím kdo jest, nuže

umře v mstě mé svrchované!

COQUIN: Já to jsem!

D. MENCIA (vyjdouc z domu, k sobě): Hleď, Bože, sem!

Jestli stíh jej – jaká tíž!

(Jacinta se vrátí se světlem.)

D. GUTIERRE: Tady světlo máme již,

kdo jsi muži?

COQUIN: Já to jsem!

D. GUTIERRE: Jaký omyl! Je to snem?

COQUIN: Díím to, pane, zas a zas.

D. GUTIERRE: Ovšem, poznal jsem tvůj hlas,
že to tys, jsem nevěděl,
koho držím, jaký žel,
jaký zoufalství to sráz!

D. MENCIA (tajně k Jacintě): Unik šťastně?

JACINTA (rovněž): Ten tam jest!

D. MENCIA (k D. Gutierrovi): Jak jen může to se stát?

Spěš, dům celý prohledat,
že tu nejsi, všady zvěst,
tak můž loupežníka pěst
odvážit se...

D. GUTIERRE: Odcházím...

(K sobě): Nebe, štít dej smyslům mým,
zažeň moji pochybnost,
kdo smí v domě mém být host,
když já mimo dům svůj dlím?

(Odejde s Coquinem.)

Scena 9.

D. Mencia, Jacinta.

JACINTA: Věru, paní, smělá snaha,
odvaha to není malá,
co jsi tady vykonala.

D. MENCIA: Spasila jen sebe, drahá!

JACINTA: Ale proč?

D. MENCIA: To dále sahá.
Sama nezjevit vše hned,
Gutierre mohl v sled
poznat vše, v zlé podezření,
že jsem vinna, pomyšlení
moh by v srdci vzplát mu květ.
Takto necht' tu vše se hatí,
mohu věru se snadností
nutnost' udělati ctností,
že i pravda v klam se zvrátí.

Scena 10.

Don Gutierre vrací se z domu nesa ukrytou dýku pod pláštěm. D. Mencia, Jacinta.

D. GUTIERRE: Jaký smyslů klam tě chvátí,

co tě hnalo k domyslům?

Prohledal jsem celý dům

pečlivě a nikde slechu,

ni stín toho ku posledu

nenášel v plen marných dum!

(K sobě): Sám však padám v léčky zrady!

Již jsem našel, tato dýka

podezřením v srdce vniká,

ta mne vraždí – jaké rady!

Ale mlčet musím tady.

(Nahlas): Mencie, má choti milá,

hled', již noc si pospíšila,

chladný stahuje svůj šat,

krásné zoři dne by v chvat

uniknula potměšilá!

Věř, že dělá mi to žel,

opustit tě v takém strachu,

ale musím – v jitra nachu

čas můj právě vypršel.

Musím jít!

D. MENCIA: Kéž bys chtěl

obejmout mne!

D. GUTIERRE: Hned se stane,

toť mé přání.

(Chtíc jej obejmouti uzří dýku.)

D. MENCIA: Zadrž, pane!

Na mne dýku? Věčné nebe!

Což jsem urazila tebe?

Jaký děs z tvých tahů vane,

zadrž!

D. GUTIERRE: Čím se děšíš jen?

Mencie, mluv, choti drahá!

D. MENCIA: Zřím tě tak, děs na mne sahá,

sebe sem jen v krvi zřela,

bez krve v ní skryta celá.

D. GUTIERRE: Teprv jak jsem prošel sál,
tuto zbraň jsem s sebou vzal.

D. MENCIA: Sama jsem si záhada!

D. GUTIERRE: Jaký blud' tě opřádá?

D. MENCIA: Nikdy jsem tě neranila.

D. GUTIERRE: Špatně jsi se obhájila,
přeludů kde nadvláda
tam lze snadno bázni lhát.

D. MENCIA: Ach můj smutek, sama kde jsem,
umí často planým děsem,
když jsi pryč, mne oklamat.

D. GUTIERRE: S Bohem! Dá-li se to stkát,
zítra přijdu v tentýž čas.

D. MENCIA: Bůh buď štít a buď tvá hráz!

(K sobě): Děs! Mně srdce puká v bolu.

(Odejde do domu.)

D. GUTIERRE (k sobě): Cti! My víc si řeknem spolu,
až dva sami budem zas!

(Odejde zahradou.)

Proměna

Scena: Královská síň v Alkazaru.

Scena 11.

Vystoupí král a Don Diego, král má v ruce štít a barevný plášť, který mezi hovorem s černým šatem se zamění.

KRÁL: Diego, ten vezmi štít!

D. DIEGO: Pozdě navracíš se, spáti.

KRÁL: Celou noc jsem procházel

tímto městem v ulicích,

abych všecko dozvěděl se
takto, novinkou co zde.
Nebo Sevilla je místo,
kde se každé noci děje
novinek sto, proto sám
chci vše znáti, vypátrati,
poučit se o všem, abych
věděl, co mám dělat.

D. DIEGO: Dobře,
nebo král má Argus býti,
nad svou říší vždy má bdíti,
jak již odznak jeho žezla
dvojokého naznačuje.
A co zřel jsi, vzácný pane?

KRÁL: Bdělých galánů dost zřel jsem,
veselých též mnoho paní,
kvasy s hudbou, kvasy s tancem,
heren též dost, odkud hlasné
křiky stále zaznívaly,
místo vývěšních jež štítů
děly: „Chodče, zde se hraje!“

práčů je tu celý zástup,
a nic tak mne nezarmoutí
jako vidět rváče také,
již to za svůj úkol mají,
jiným nebýt než jen rváči.
Aby však mne nehanili,
že tak důležitý úřad
zcela nechám bez dozoru,
zkusil jsem to s takou rotou,
sám to zkusil na ulici.

D. DIEGO: Zle jste jednal, Veličenstvo.

KRÁL: Dobře spíš. Dostali všichni
vlastní krví malované...

D. DIEGO: Co?

KRÁL: Své zkoušky vysvědčení.

Scena 12.

Coquin. – Předešlí.

COQUIN (k sobě): Do věže jít se svým pánem

nechtěl jsem, spíš chci zde zvědět,

jak o jeho uvěznění

zde se mluví.

(Uzří krále.)

Ale zaraz!

To jest úctyhodné přec

vzrostlé z kmene přeslavného

oněch Zaraz! z Kastilie,

nebo vidím tady krále!

KRÁL: Coquine!

COQUIN: Aj?

KRÁL: Jak se daří?

COQUIN: Studenti jak říkají.

KRÁL: Jak?

COQUIN: De corpore jde bene,
však de pecuniis male.

KRÁL: Řekni něco, nebo víš,
je-li to, co zlíbí se mi,
že sto skudů dostaneš.

COQUIN: Aj, což hraješ večer dnes
z veselohry úlohu,
Anděl král ta nazývá se,
ale přes to všecko chci
historku ti vypravovat,
která končí v epigram.

KRÁL: Je-li tvá – pak bude vtipná,
pověz ji.

COQUIN: Já vykleštěnce
viděl včera vstávat z lože,
na licousech svých měl futrál.
Nesměješ se při myšlence
zbytečně že chlap se týrá

s domácím tím náradím?

Epigram jsem spáchal na to:

Velký Pedro, nežádám

ani vinice, ni domu,

jen váš smích. Jen závdavkem

usmání své požehnané

šašku dejte stydlivému!

Flore, pustý, prázdný zeje

dům tvůj, věř mi napořád,

ba již na prahu tvých vrat

vývěška se tomu směje.

Obálka bez listu zde je!

Bez ovoce slupka. Čas

zužitkujte, zas a zas

úhor orat viděl jsem;

kde však zaseto je v něm

orati jej, nebe spas!

KRÁL: Mrazný to vtip!

COQUIN: S bohem, zuby!

Scena 13.

Don Enrique. – Předěší.

D. ENRIQUE: Prosím králi, vaši ruku!

KRÁL: Jak se daří, infante?

D. ENRIQUE: Díky, mně se dobře daří

a mně těší, Veličenstvo,

že i vám též k duhu jde.

Toto nejdřív, nyní dále.

Don Arias...

KRÁL: Důvěrník váš

jest on, vím, jej pusťte z vazby

pak se o to postarejte,

by ti dva se snesli spolu,

vám jen děkují svůj život.

D. ENRIQUE: Žití tvé necht' chrání nebe

a tvůj vlastní dědic přidej

celé věčnosti ku rokům

tvého žití!

(Král odejde.)

Scena 14.

Don Enrique, Don Diego, Coquin.

D. ENRIQUE: Do věže již

jděte, Diego, a strážci

řekněte, by oba pustil

zajatce, je přiveďte sem!

(Odejde D. Diego.)

Nebesa! Jen trpělivost

v takém nezdaru mi přejte,

chytrost v takém těžkém pádu.

Coquine, ty byl jsi zde?

COQUIN: Raděj byl bych ve Flandřích.

D. ENRIQUE: Jak to?

COQUIN: Král jest pravý zázrak

zvířat všech, jež stvořena.

D. ENRIQUE: Proč?

COQUIN: Dle pudu přírody

býk své nechá znáti řvaní,

lev se ozve, hýká osel,

bučí vůl, pták trilkuje,

rovněž takto řičí kůň,

štěká pes a mňouká kočka,

vyje vlk a prase kňučí.

Pouze člověku dán smích.

Proto vhodně nazývá jej

Aristoteles jen šelmou

přístupnou na trud i slast.

Ale král se smáti nechce

přes vše umění i rozkaz.

Ó kéž nebe dá mi kleště

dobrych vtipů, frašných šprýmů,

bych z něj vytáhnout moh smích!

(Odejde.)

Scena 15.

Don Gutierre, Don Arias, Don Diego vystoupí.

D. DIEGO: Zajatci se blíží sem!

D. GUTIERRE: Přej nám zlíbat nohy již!

D. ARIAS: K nebesům nás povznášíš!

D. ENRIQUE: Král, náš pán, dal milost všem,

za váš život prosil jsem,

však to přání prones král,

bych vás v přízně svazek spjal.

D. GUTIERRE: Pane, znáš jen jiné ctít!

(Uzří pochvu infantovu a srovnává ji v duchu s nalezenou v svém domě dýkou, k sobě):

Bože, co to musím zřít?

D. ENRIQUE: Vaše ruce!

D. ARIAS (podává ruku D. Gutierrovi): Svou jsem dal!

D. GUTIERRE: Zde mých paží objetí,

držte se těch pevných pout,

smrt je nemůž roztrhnout,

dřív se v trosky rozletí!

D. ARIAS: Kéž náš svazek posvěti

objetí to napořád!

(Vzájemně se obejmou.)

D. ENRIQUE: Smíru tomu jak jsem rád!

Rytíři jste vzácné ctnosti,

nejdřív již své povinnosti

ochotni jsou průchod dát!

Dobře, tak se spřátelí

a ten, kdo by rvát chtěl dnes

přátelský ten svazek, věz,

že se musí se mnou bít!

D. GUTIERRE: Svatou přísahou chci ctít

přátelský ten svazek sám,
vždy vás, pane, poslouchám,
věřím též, že naděj máte,
že se ve mně nesklamáte,
s vším, čím býti mohu vám!
Dýka vaše mocný sok;
i bez sluhy povinnosti
neměl bych té troufalosti,
smlouvě té být na podskok.
Vy a já – my sobě v bok,
jak jsem tomu z duše rád,
záruku že mohu dát
svého slova – dím to směle –
míti vás za nepřítele,
kdo smí v to se odhodlat?
Před vaším se hněvem chvít
musí moudrý se a zdráhat,
že bych vždycky musil váhat
pouze, pane, na vás zřít!
Kdybych měl si dovolit
neznaje vás v kruté seči,
vašemu se vzepřít meči,
ať mne tato vina sklátí,

slunce musí umíratí,
nechci zřít vás, necht' blud větší!

D. ENRIQUE (k sobě): Tyto vzdechy, toto lkání
budí ve mně podezření,
Ario, zde místo není,
dost mám pro vás k obstarání.
Pojďte!

D. ARIAS: Nemám namítání!

(Odejdou Don Enrique, Don Diego a Don Arias.)

Scena 16.

D. GUTIERRE: Mlčel Enrique, neřek' slova,
můž' tu pochybnost vzplát nová?
On se cítil raněným,
zda si stěžovati smím?
Zda se těšit? Nikdy znova!
Teď jsem sám, teď mohu mluvit.
Bože! Kdo by pochopit moh
ve představě jedině,

v obraze jen jednom spojit
tolik druhů urážek?
Tolik druhů hořkých muk,
jež mne podle přepadají,
drze dorážejí na mne!
Teď jest čas, má odvaho,
teskné srdce v žhoucí slzy
aby tálo žalobami
celé zníc, by zjevilo se
v očích, branách lidské duše;
teď lkát oči můžete!
Příčiny dost máte k tomu;
nač zde studu vyhýbat se?
Odvaho má, teď je čas,
dokázati jasně, zřejmě,
odvahu že s chytrostí
snoubit umíš stejnoměrně.
Ustup zpět, má bolesti!
Odvaho s ctí dokažte mi,
by on sám mi nedovolil
postesknout si s bolem svým,
neb se svou mukou pouze mazlí
kdo proti ní hlas zvedá rozumu!

Ale k věci! Ona snad
může vše mi vysvětliti,
dej Bůh, aby to jen mohla!
dej Bůh, by to dostačilo!
V noci vstoupil jsem v svůj dům,
brána byla bez prodlení
otevřena a má žena
bezstarostná, klidná byla.
Ovšem zprávu dostal jsem,
že dlí v domě cizí muž,
to však dá se omluviti,
sama když to oznámila.
Ovšem světlo zhaslo, kde však
důkazy jsou, svědci na to,
že to nemohlo se státi
nahodilým případem?
Ovšem, díky jsem tam zved,
můž' však patřit některému
z mojich sluhů, ovšem, (hrůzo!)
podobá se mi až příliš
k pochvě infanta! Však není
dost si mečů podobných?
Umělé to není dílo,

tisíc jiných se mu rovná!
Hluběj-li tu zkoumám věc,
můž to (běda!) samotného
prince zbraň být, možná, byl tam,
třeba já ho neviděl.

Nemohla by přes vše zdání

Mencia přec vinnou být?

Žel, že zlato hlavním klíčem

k sfašování jiných klíčů,

který často služby svádí.

Jak mne štěstím opíjejí

důvtipné ty důkazy!

Proto hloubání své zkrat'me!

Nikdy dokázati nelze,

že by cti své dbalá byla

Mencie tak jako já!

Kdo můž zahladiti lesk

čistoty a krásy také?

Přec však může, já byl v bludu,

mravů slunce neposkvrní

ale zkalí, nezatemní

jeho jas, však ochladí jej.

Kde jest krutý zákon, který velí,

že nevinný má umřít nebo trpět

Cti má, ty jsi v nebezpečí,

každá chvíle může pro tě

rozhodná být, žiješ v hrobě,

živena jen dechem ženy,

s ní kraj hrobu překročivši.

Cti má, vyléčit tě musím!

A že první tento případ

v začátku hned choroby té

hrozí takým nebezpečím,

budiž prvním plánem léčby

zamezen hned přístup zlu,

zamezen i další rozvoj.

Takto káže, předpisuje

tobě lékař vlastní cti,

mlčet! dietou buď první

to jest, ostříhat svá ústa,

učit se být trpělivým.

Radí dále u své ženy

něžnosti jen užívati,

lásky, vlídnosti a péče,

lichocení ku obraně

nezbytných, neb chladnou myslí

zlo jen dále stupňuje se.
Nebo citlivost, zlá vůle,
žárliivost a podezření
mířené na vlastní ženu
místo léku nemoc zhorší.
Tuto noc se domů vrátím,
na vlastní bych viděl oči,
tajně v dům chci vplížit se,
bych zřel, zlo jak pokročilo.
Pak, až mi to zjevno bude,
ztajiti chci – zda to svedu? –
tuto bědu, tato muka,
toto hoře, tuto hanbu,
tuto urážku, ten podvod,
tento děs a tuto hrůzu,
toto šílenství, to rvaní
žárliivosti. – Co to pravím?
Jaké slovo! Zpátky, zpátky
v ňadra ustup! – Ale ne,
je-li jed to v srdci vlastním
zplozený a nevraždí mne,
co jsem (běda!) rozdával jej,
zavraždí mne, vrátí-li se;

nebo zmije – tak se praví –
rychle zmírá vlastním jedem,
když jej najde mimo tělo.
Žárlivost? Jak žárlivost?
Dosti! pouze zví-li manžel,
že jest žárlivost – pak jistě
marná každá léčby snaha!
Pak poslední cesta zbývá,
by lékař cti své sám předepsal sobě.

(Odejde.)

Proměna

Pokoj v domě Doňy Leonory.

Scena 17.

Vystoupí Doňa Leonora a Don Arias.

D. ARIAS: Leonoro, nemyslete,
že jsem vám se vyhýbal,
když jsem dlužníkem se stal
vaší cti, mne bláznem zvete;

bych to zapírat snad chtěl
teď se blíží dlužník směle,
by zkonejšil věřitele,
jenž by mnoho žádat měl.
Chlouba by to byla holá,
kdyby mnil, že schopen jest,
vrátiti vám vaši čest,
dluh svůj zaplatit jen zpola.
Platit je mi nemožností,
ale k dluhu chci se znáti,
víc vás nechci vyhledati,
stačím tak své povinnosti.

LEONORA: Ario! Mé srdce snad
víc je k díkům zavázáno,
vámi víc než mnou jest dáno,
má-li vyrovnán být řád:
Chotě, jež jsem milovala,
vyrval jste mi, pravda je to,
kdo můž' říct však v chvíli této,
zda tím víc jsem vyzískala?
Přece míň to bolu dělá,
úcty třeba i cti zbýt,

nežli beze lásky žít

povržena od manžela.

Já jsem vinna. Tresty své

musím teď již unésti

a ze svého neštěstí

sebe pouze vinit.

D. ARIAS: Ne!

Zbavovat mne viny cele,

Lenoro, je hovět pouze

nejvřelejší mojí touze,

nebo pak vyslovím směle

celou muku lásky svojí,

nepokrytě řeknu vám,

že jen pro vás láskou plám;

co mne pudí v citů roji

řící vám teď: vinou mou

když jste byla postižena,

o manžela oloupena,

vezměte jej nyní – mnou!

LEONORA: Věřte, Ario, že cením

volbu vaši, jak se sluší,

dojata jí cítím v duši
nervu svojich každým chvění.
Dovolte mi nyní však
otevřeně opakovat:
Musím na to resignovat,
ne že neznala bych, jak
k prospěchu to mému cílí
ale, vy že sám jste byl,
který v Gutierra vlil
podezření, kterým šílí.
Kdyby měl se dozvědět,
že jsem zasnoubena vám,
podezření, jak jej znám,
jistotou vzplá před ním hned.
Omluvu tím věcí stavem
před světem on bude mít,
nebo každý musí zřít,
že on opustil mne právem.
Nejvyšší-li snahou mojí,
veřejně svou stížnost lkát,
nesmím první důvod dát,
k omluvě mu vinou svojí.
Jestli nyní, jak se zdá,

naň se všecka vina řítí,
nemá dobře souzen býti,
o kom nejhůř smýšlím já.

D. ARIAS: Krásná Lenoro, to není

pro mne žádný důvod pravý;

lásky staré žár spíš žhavý

obrací k vám podezření,

věřte, omluvu vám skytá

staré ono provinění,

horší bude pohoršení,

když, kdo vaši hanbu splítá,

sklamán sám pak na konec,

prohlásí ji jistotou,

neseznámen s pravdou tou,

co se napravilo –

LEONORA: Přec

moudrým druha nelze zváti,

když zlo strojí svojí radou,

neb co hanbou bylo, zradou

na počátku v konec platí

stejně, ba by vzrostlo jen

oč je horší jistota,
než domněnky mrákota,
nejvíc sám by postižen
byl byste pak. –

D. ARIAS: Snadno zřítí
mohu v čistou vaši hrud'
a tak vždycky, buď co buď,
vždycky chci vám důvěřiti.
Mnohého jsem milce znal,
podezření zoufalostí
který jat a žárlivostí
jako manžel pozděj v žal
odplatu tyranství sklízí;
Gutierre to přizná juž,
on též kdysi, jakýs muž
přistižen když v jizbě cizí,
předivokým vztekem vzplál,
jakby teprv zuřil divě
v jeho vlastním domě lstivě
co se děje, kdyby znal!

LEONORA: Ario! Z úst vašich trest

nesnesu ten, zadržtež,
bud' to blud jest nebo lež,
Don Gutierre šlechtic jest,
který vždycky cti své dbalý,
ať již slovy nebo činy
konat povinnost svou líný
nebude, leč vytrvalý.
Taký jest, že svojí pěstí
uhájí neb duchem svým
zprzněnou čest sokem zlým,
necht' to třeba infant jesti.
Chováním tím myslíte-li
zkonejšiti moje hoře,
zmýlil jste se, mně se dvoře
ba co víc, váš výrok smělý
cenu vzal, již měl jste dřív.
Čest kdybyste doved ctíti,
nemoh byste hovořiti
takto o něm, jak Bůh živ!
Já, již těžce urazil,
která by jej zavraždila,
příležitost kdyby byla,
nemohla bych, Bůh mne sil,

řící o něm tolik zlého
nebo ten, kdo miloval,
Ario, v svůj vlastní žal
ten se nemstí škodou jeho.

(Odejde.)

D. ARIAS: Mlčet musím napořád!

Velké moje poblouznění!

Ve cti škole poučení

od ženy jsem musil brát!

K infantovi půjdu nyní,

pokorně jej požádám,

ku takovým úradám

ať jsou vyvoleni jiní!

Hasne den, noc kyne šerá,

ať mne zabije, to vím,

nikdy více nevstoupím

pod krov domu Gutierra!

(Odejde.)

Proměna

Scena: Zahrada při vile Gutierrově. Noc.

Scena 18.

Don Gutierre přelege zed' zahradní a seskočí dolů, Doña Mencia spící na lavici.

D. GUTIERRE: Obklíčen němou nocí,

již ctím a jejíž přec se bojím moci,

že v stínu jak hrob tmavá

vše lidské živobyčí pochovává,

k vlastního domu mřížím,

dřív zprávy nedav, již se tajně plížím,

ba dosud neví žena,

že svoboda mi králem udělena,

neb chci (ó muka stálá!)

by dnešního dne na mne nečekala.

Chci lékař cti své býti

a jestli trpí, chci ji uzdraviti.

Z té příčiny sem pílí

k mé nemocné krok v též jak včera chvíli,

bych přesvědčil se, zdali

má (Bože!) žárlivost, jež divě pálí,

se v tutéž chvíli zjeví,

by bol můj moje podporoval hněvy.
Já tajně v nočním šere
zed' slez, se neodvážil, jít skrz dveře.
Ó bludná myšlenka, ač platna všady,
že rány svoje v tomto světě zrady
se prozkoumati nikdo neodvází,
když nedůvěry strach jej neporazí!
Zle bloudí ten, kdo praví,
že neopláče nešťastník bol dravý
slz žhavých ručejemi,
lže, kdo dí, že jest v žárlivosti němý!
Ať přizná, že ji nikdy nepocítil,
však mlčet s ní – ó v jistý klam se zřítíl!
Zde ráda ve mlčení
si nočním sdřímne. Ticho v její snění.
ať echo nezadýše,
jsme na místě, ó cti má, pojd' me tiše
v případech, mne jenž tíží,
se žárlivost zlodějským krokem plíží.

(Uzří spící Doňu Menciu.)

Mencie přespanilá,

tak's lásku mou a věrnost odměnila!

Mám touž se cestou vrátit?

Což mohu ještě více než cest ztratit,

kde léku pro ní stává,

když jistý jsem si, že jest zcela zdravá?

Však z jejích služek žádná

tu není, či snad některá z nich zrádná

na stráži stojí? Různé

vy domněnky, zlý strachu, tuchy hrůzné!

Však při tom pomyšlení

mně nelze pryč a že v tom citů chvění

se podezření nítí,

chci veskrz škodě svojí k jádru jíti.

(Zhasne světla.)

Pryč světla! S nimi taky

pryč rozvahy, ať dvojnásob mé zraky

oslepnou – tak necht' v bludu

ton hlasu změním, tiše mluvit budu.

Ó Mencie!

D. MENCIA: Kdo jest?

D. GUTIERRE: Zda promluvila?

D. MENCIA: Kdo je to, Bože?

D. GUTIERRE: Já, což neznáš mne, má milá?

D. MENCIA: Znáám, kdo by jiný věru

měl odvahy, v tom místě –

D. GUTIERRE (stranou): Ach, poznala mne jistě!

D. MENCIA: Se vloudit v tuto sferu?

Kdo tak se smělym cítí –

vás vyjímaje – jemuž z nader žití

bych vlastní rukou nevyrvála,

když odvaha jest se ctí stráž má stálá?

D. GUTIERRE (stranou): Ó vítěj, sladký klame!

jak blaží, k dnu zla když se prokopáme

(Na hlas): Ó nediv se, má Mencie, žes zřela

mou výstřednost –

D. MENCIA: Ó nebe, jak bych měla
snést urážku tu?

D. GUTIERRE: Příliš znám tvou cenu.

D. MENCIA: Čím chcete míti řeč svou omluvenu?

D. GUTIERRE: Já? Ničím.

D. MENCIA: Tak sem vaše výsost vznikla...

D. GUTIERRE: Jak výsost? Nemluví to se mnou, co jen slyším?

jak, Bože! nových pochyb příval ztiším,

ó jaká nová muka mně tím vznikla!

D. MENCIA: Mám před vámi podruhé umíratí?

či mníte, každou noc...

D. GUTIERRE (stranou): Mne hrůza chvátí!

D. MENCIA: Zde skrýt se můžete...

D. GUTIERRE (stranou): Ó nebe!

Po světla zhasnutí...

D. GUTIERRE (stranou): Ó blázne, zavražd' sebe!

D. MENCIA: Mně v nebezpečí, v děsu
před Gutierrem prchat?

D. GUTIERRE (stranou): Zda to snesu?

Nač ještě váhám mřítí,
svým dechem otrávit jí žití?

Že infant přišel, z toho hrůzu nemá
a nediví se, tím jest pouze nemá,

jen to děs její nítí,

že musila by poznovu jej skrýti!

Ó hanbo bez úkoje,

jen tobě rovna budiž pomsta moje!

D. MENCIA: Jen rychle odsud, pane!

D. GUTIERRE (stranou): Ó divý vztek a žár, jenž ve mně plane!

D. MENCIA: Víc v taký los se nevzdávejte vratký.

D. GUTIERRE (stranou): Kdo za to by se neodvážil zpátky?

D. MENCIA: Ó považte, teď Gutierre se vrátí...

D. GUTIERRE (stranou): Čí trpělivost můž tak vytrvati?

Jen toho ne, čí bdělá

na pomstu čeká opatrnost smělá.

(Změní hlas): On nevrátí se, já ho zdržel v městě

ve nutných věcech. Ku zpáteční cestě

mne v zadu přítel kryje, nebojte se,

pokud jsem u vás, on zde neoctne se.

Scena 19.

(Vystoupí Jacinta. – Předešlí.)

JACINTA: Kdo zde to mluvil asi,

vypátrat strach mne nutí.

D. MENCIA: Slyším hlasy.

D. GUTIERRE: Co dělat?

D. MENCIA: Uprchněte

ne však v můj pokoj, jinam, jen se hněte!

(D. Gutierre vstoupí do stínu.)

D. MENCIA (volá): Hej, hola!

JACINTA: Paní?

D. MENCIA: Větru prudké vání

mi zhaslo světlo, přepadlo mne spaní

tak rychle, z nenadání.

Sem světla!

D. GUTIERRE (k sobě): Rozžehnutá na mém plání!

Zde zůstanu-li v skrytu,

mne poznají a ženy mému citu

se zjeví okamžitě,

že jí jsem poznal hanbu svoji v skrytě;

to však by nemyslila,

mně dvakrát neničila,

poznáním svého bludu,

pak domněnkou když vím to, že to trpět budu,

přetvářky larvu musím ještě vzít

a odložit, ji usmrtit!

(Dělá, jakoby právě přicházel zahradní branou.)

Co děje se tu? Nikoho zde není?

D. MENCIA: To Gutierre! Ach nové utrpení,

ó podlé srdce, bude tvé zas věno!

D. GUTIERRE: Tak pozdě, posud není rozsvíceno?

Vystoupí Jacinta se světlem a Don Gutierre ze svého úkrytu.

JACINTA: Zde světlo již!

D. GUTIERRE: Ó Mencie má krásná!

D. MENCIA: Můj choti, štěstí mé, má hvězdo jasná!

D. GUTIERRE (stranou): Ó zrádná obejmutí!

však srdce, duše – v přetvářku se nutí.

D. MENCIA: Jak vejít moh jste, pane, neuvěřím.

D. GUTIERRE: Klíč s sebou vždycky k zahradním mám dveřím,
však drahoušku, má touho,
co dělala jsi?

D. MENCIA: Dlala v sadě dlouho,
až zde, kde zdroje šumí neustále,
mi větrem shaslo světlo nenadále.

D. GUTIERRE: To s podivem mi není,
že světlo haslo větru v zafíčení;
ne mírný vždy a smavý
zde zefýr dýše, drsný též a dravý;
ne světlo jen, jež září,
leč často životy že hravě zmaří,
oddána vánku vnadně
zde mohla's ztratit život větrem snadně.

D. MENCIA: Jak rozuměla bych ti ráda,
leč marné vše, duch smysl marně hádá.

D. GUTIERRE: Což větru dechem, nezřela jsi,

jak mohou světla zhasínati jasy?
Co současně můž jiné světlo v knotu
svém rozdmýchati plamen ku životu?
Tam smrt, zde život může týž dech nésti,
tak lichotný moh vánek míti štěstí,
tvé světlo shasit temně
a mně je dáti –

D. MENCIA: Nevím, mluvíš temně.
Snad dvojsmyslným žárlivost tě dělá.

D. GUTIERRE (stranou): Má bytost chví se celá,
tak veliká je urážky mé síla.
Kdy žárlivost jen při rozumu byla?
(Nahlas): Co pravíš? Žárlivost? Ty znáš ji snad?
Ví Bůh, já ne, a poznal bych ji rád.
To kdybych poznal jednou
a žárlivost.

D. MENCIA: Ach!

D. GUTIERRE: Cítil duši bēdnou –
Však co to jest? Jen vzduchu vzkypění,

jen obraznost, jen prázdné domnění;
věc otrokyň a služek v snění líném,
leč pouhým kdyby byla stínem,
ó nelidskou, věř, já bych zkončil mukou,
já srdce bych si vyrval vlastní rukou,
je v krvi potopené,
je v marné touze v ohni roztavené
po kusech bych je zhltal pak a ztrávil
a hnusné krve nápojem je splavil.
Ba v horké krvi těla
bych duši našel, rozsápal ji zcela
a kdyby jeden bol ji ještě hlodal –
Však běda, co dím, čemu jsem se podal?

D. MENCIA: Ty dovedeš děs v duši líti.

D. GUTIERRE: Ó Ježíši! ó Ježíši! Mé žití!

Mé štěstí, ženo, slávo má,
při lesku, jímž tvé oko plá,

Mencio, odpusť moje blouznění
a nerozvážné moje řádění!

Jen zaslepenost bloudů
tak zmásti mohla rozum v jeho soudu.

Teď jdi, já slibuji ti
zas úctu, kterou pro tě srdce cítí
dím zahanben to v studu.
Já bez sebe byl, Bože, já byl v bludu!

D. MENCIA (stranou): Strach, úzkost, bázeň, jež mne drtí,
jsou, já to cítím, záchvaty mé smrti.

(Odejde.)

D. GUTIERRE: Svě cti mne lékařem zvi, skvrny její,
svě hanby skvrny brzy zemí skreji.

JEDNÁNÍ TŘETÍ

Scena: Síň v královském zámku v Seville.

Scena 1.

Král a družina. D. Gutierre vstoupí.

D. GUTIERRE: Pedro, jemuž Indů zem
nový laur chce v skráně tkát,

sám bych s tebou mluvil rád.

KRÁL (k družině): Jděte!

(Družina se vzdálí.)

Nuže mluv, sám jsem.

D. GUTIERRE: Španělska jsi Apollem,

Atlantem jsi Kastilie,

plecí tvou se síla lije,

pokud do nejzazších dnů

ona koule z démantu,

země sféra, šij tvou kryje.

Tobě, pane, vzdávám žití,

které zdráno velkým zlem,

zve-li to se životem,

v zármutku tak hrozném žití.

A když s očí chce se líti

tato slza, bolu zvěst,

nediv se, to staré jest,

že jen čest a láska může

vylákati slzy muže,

obé já mám: lásku, čest!
Čest svou, jejíž jasný svit
jako šlechtic zachoval jsem,
lásku, kterou vroucně vzplál jsem
v chotě nejněžnější cit,
obé mělo kdys mým být!
Zděděné i vydobité
mračno až se shluklo lité,
které nepřátelskou silou
zkalilo zář choti milou,
důvěry jímž světlo skryté.
Jak ti, pane, říci mám
příčinu? Zříš, jak se zdráhám
a jak s těžkostí jen váhám,
říc', že infant je to sám,
proti němuž v hoři lkám;
ať se podle práva stane!
Nechci, aby viděl, pane,
čest že moci neleká se,
leč ten, ctí kdo vychloubá se,
zná ty muky neslýchané.
Od tebe ždám nové žití
cti své, v naději té smělé,

zdraví že jí vrátím celé,
že se musí vyhojiti.
Přes vše, co mé srdce cítí,
zhoršení bych najít měl
nové struny, nový žel
odvahy bych každé zbyl.
čest svou bych pak krví smyl,
musila by zem ji krýti!
Nestrachuj se, co tu dím,
myslím krví ňader svých,
infant, věz, při spádech svých
v bezpečí jest největším,
zde je důkaz slovům mým!

(Podává mu dýku infantovu.)

Tato dýka ocelová,
jemný jazyk beze slova,
jeho byla, pane můj,
v bezpečí zda jest, viz tvůj
sluha když tu dýku chová!

KRÁL: Done Gutierre, dosti!

Ten kdo takou nezmoženou
ctí své hrdé čelo věnčí,
že i v zápas jíti může
se sluncem, ten může jistě
lesk své cti...

D. GUTIERRE: Ó veličenstvo
neračte mne poutat přízní,
bych si myslit měl, že těchy
takové mám zapotřebí,
uhájit si pověst svoji.

Pane, ví Bůh, já mám ženu
ctnou a cudnou, odhodlanou
Porcii i Lukrecii
Říma i Tomyris předčí.
Opatření to jen bylo
jiného nic.

KRÁL: Nuže, zjevte
Gutierre, co vám dalo
důvod k tomu opatření.

D. GUTIERRE: Nic, neb lidé mého druhu

nevidí, těm pouze stačí
domněnka a podezření,
slabá tucha, pouhé zdání,
obraznost – a co mám říci
k označení také věci
která víc, nedílný prášek
stále smyslům ukrývá se?
Vašemu já veličenstvu
zvěst dal jen, zlu zabrániti,
které posud není zde.

Kdyby bylo zde – ó věřte,
prostředků sám dost bych našel,
neprosil bych o ně, pane!

KRÁL: Sám když lékařem se zvete
cti své, Gutierre, rcete,
jakého jste léku užil
dřív, než sáh jste k poslednímu?

D. GUTIERRE: Žárlivost jsem neukázal
choti, vždy jen s větší láskou
vítal jsem ji, krásná villa
její byla, klidná, tichá.

Leč by se jí nezastesklo,
v odloučení všeho světa,
v dům svůj zaved jsem ji v městě
a tak v Seville teď žije,
záviděti pranikomu
nemusí, vše může užít.
Nebo týrati svou ženu
může muž jen podlé mysle,
bez ostychu, hanby, který
v odív vlastní hanbu nosí.

KRÁL: Infant je tu v okamžiku,
uzří-li vás, musí jistě
poznat, že jste proti němu
obžalobu u mně povznes'.
Vzpomínám si, kterak jednou
stížnost ved kdos hlasem smutným
proti vám v mé přítomnosti,
zatím za plentou co onu
žalující já jsem skrýval.
Tentýž případ zjeví-li se,
třeba obráceně, žádá
stejný prostředek zlo stejné.

Tak to udělám též s vámi,
jak jsem zařídil to tenkrát
s novým předpisem jen více:
Nic vás nesmí přinutiti
ukázat se, dlužno mlčet,
cokoliv tam uslyšíte.

D. GUTIERRE: Ve pokoře na kolena
padám ke tvým nohám, pane,
podoběn chci ptáku býti,
jak se kreslí kámen v ústech.

(Skryje se za plentu.)

Scena 2.

Vstoupí D. Enrique. Král. D. Gutierre za plentou skrytý.

KRÁL: Enrique, v čas přicházíte,
ale možná v zlou že chvíli
najdete mne...

D. ENRIQUE (k sobě): Jak se chvěji!

KRÁL: V hněvu velkém.

D. ENRIQUE: Proti komu
vzácný pane – a pak proč?

KRÁL: Infante, jen proti vám!

D. ENRIQUE: Ach, to nešťastným mne činí,
když se na mne horší slunce,
pak mne čeká zatemnění.

KRÁL: Enrique, zda víte, mnohý
ocel, aby hanbu smazal
královskou byl zbarven krví?

D. ENRIQUE: Nevím, vaše veličenstvo
kam to cílí...

KRÁL: Na vás pouze!
Na vás Enrique to padá.

Čest je uzavřené místo,
v jehož nitru bydlí duše;
žel, já nejsem duší králem;
toto buď vám dost, ba dosti!

D. ENRIQUE: Nerozumím...

KRÁL: K polepšení
nevzpne-li se vaše láska,
zanechte již marné snahy
onu krásku zváti svojí,
nad kterou již vasal říše
celou svojí vůlí vládne,
moje krev přec nemůž při vás
vymknouti se spravednosti.

D. ENRIQUE: Jestli, pane, psal tvůj jazyk

do srdce mi slovo tvoje,
jako zákon, tam-li stojí
vryto jako do železa,
poslyšte přec omluvení,
nesmíte přec zapomníti,
že má král vždy stejný sluch

oběma propůjčit stranám.

Ano, miloval jsem dámu,

vím, kam vaše řeč tu míří,

důvodu ač neznám k tomu.

Miloval jsem ji, ó pane,

znám se k tomu...

KRÁL: Co vše platno,

nemůž nikdy býti vaší.

D. ENRIQUE: Pravda; ale přece...

KRÁL: Mlčte!

D. ENRIQUE: Omluvu též zakázati

chce mi pán můj?

KRÁL: Té tu není.

Kráska je to, proti které

není hany –

D. ENRIQUE: Pravdu máte,

ale čas vše může změnit

a pak ustoupí vše lásce.

KRÁL (stranou): Bože, jak jsem jenom mohl

Gutierra tamo skrýti!

(Nahlas:) Mlčte, mlčte!

D. ENRIQUE: Nač ty hněvy

na mne, když neznáte důvod,

který mluvíti mi káže?

KRÁL: Všecko vím až příliš dobře

(Stranou:) Horší zda můž případ býti?

D. ENRIQUE: Ale vyznat musím, pane,

že jsem miloval již dívku,

komu urážkou to, komu?

Dřív než vasal...

D. GUTIERRE (ukryt): Co to slyším?

D. ENRIQUE: Zvolil si ji za manželku. Bylo to...

KRÁL: Nic nechci vědět,

mlčte, mlčte! Vímt' já dobře,
básníte si k omluvě své
také bajky – Infante,
raděj přiblížme se k cíli.
Tuto dýku přece znáte?

D. ENRIQUE: Jednou, vraceje se v noci,
postrádal jsem dýku tuto.

KRÁL: A vy byste neměl vědět,
kde jste ztratil ji?

D. ENRIQUE: Ne, pane!

KRÁL: Já však vím to, tam to bylo,
kde moh snadno v krvi vaší
její lesklý hrot se skoupat,
kdyby nebyl, kdo jí vládnul,
právě ctný a věrný vasal.
Vizte, jakou pomstu žádá
tento muž, tak uražený
a přec hrud' i zbraň mi podá?
Vidíte tu zlatou dýku?

Hyeroglyfy ta hlásá

vaší vinu, žaluje vás,

já ji musím vyslyšeti,

Infante, tu vemte ocel,

Enrique, svou tvář zde vizte

i svůj hřích...

D. ENRIQUE: Jak trpce, pane,

lajete mi ve mém hněvu,

mně, jenž tak jsem zdrcen zcela.

KRÁL: Vemte dýku!

(Vnucuje infantovi dýku, tento ji chopí, ale v zmatku poraní ruku královu.)

Co to být má?

Zrádče!

D. ENRIQUE: Já?

KRÁL: Vy krví mojí

barvíte tu ocel? Dýku,

kterou sám jsem odevzdal vám,

na mou hrud' vy obracíte?

Vy mne chcete usmrtili?

D. ENRIQUE: Co to hovoříte, pane?

Vizte přece, jak jsem zmámen.

KRÁL: Na mne tak se odvažuješ?

Dýku stav – již umírám!

D. ENRIQUE: Neblahé jak poblouznění!

(Pustí dýku na zem.)

Líp jest, obrátiti záda,

vzdáliti se, prchnout v dálku,

bych vás nikdy nezřel více!

Byste neživil víc přelud,

já, tisíckrát nešťastný,

že bych prolít moh krev vaši!

(Odejde.)

KRÁL: Pomož nebe, co je toto?

Jaký hrozný, strašný příznak!

Mrtvého ve krvi vlastní

vidím sebe. Strašná tucha

teď mne chvátí, ledovitou

bázní, mukou nevýslovnou

hrud' i duši moji tísní!

Bože dej, by počátek ten

nedosáhl svého cíle,

který krve potopou

děs by světu všemu přines!

(Odejde.)

Scena 3.

Don Gutierre vystoupí z úkrytu.

D. GUTIERRE: Hrůzyplný dnešní den!

Když já ukrytý jsem cítil

v nitru děs, jaký div potom

že pak zapomněl se král?

Nebesa! Co jsem to slyšel?

Ale k čemu opakovat

chce to hlas můj? Kráčí hanba

stejným krokem s neštěstím!

Kořen tohoto zla nyní

vytrhněme jednou ranou!

Umře Mencia! Krev její

lože zaplavit má kolem

a že Infant podruhé

tutéž dýku podává mi,

umřiž ona touto dýkou!

(Zvedne dýku.)

Netřeba to rozkřikovat,

neboť vím, že tajemství jen

ku výsledku pomoc může.

Utajená hanba musí

utajenou mstu si najít.

Umřít musí Mencie,

jak, uhádnout nesmí nikdo,

ale nežli dojde k tomu,

vezmi, Bože, dřív můj život,

abych nezřel hrůzoplň

lásky této tragedie.

Na kdy, na kdy spoří nebe

azurové s blesky svými?

Není čas, by jeden aspoň

se sykotem k zemi sjel?

Nemáš, nemáš jasné nebe

žádnou smrt pro nešťastníka,

pro smutného žádný blesk?

(Odejde.)

Proměna

Scena: Pokoj v domě D. Gutierra v Seville.

Scena 4.

Doña Mencia. Jacinta.

JACINTA: Ký smutek nenadálý

tvou krásu, paní, v závoj nyní halí?

Noc jako světlo denní

zří jenom pláč tvůj.

D. MENCIA: Moje utrpení

se vysloviti nedá,
nad zmatek zmatek drtí mne, ó běda!
Bez léku bez pomoci!
Ty vzpomínáš si na děs oné noci,
když s hrůzou jsem ti děla,
jak Enrique jsem v sadě uslyšela,
on potmě mluvil se mnou,
jak vyslovit mám jen svou tuchu temnou?
Tys pak mne ujistila přeci,
že nemožnou to věcí,
že místě na jiném a v téže době
princ Enrique mluvil k tobě;
od chvíle té jsem hnuta
jen hrůzou, zmatkem, bída má je krutá;
má domněnka je stálá,
Gutierre se mnou mluvil...

JACINTA: Jistě stala
se hrozná mýlka tady.

D. MENCIA: Snad Jacinto, já nevím sobě rady,
on mluvil tiše a noc byla stmělá
a já jsem byla pomatená celá;

můj duch za chotěm pílil,
tu možná, že mne veliký blud zmýlil,
teď to mně hrůzu vlívá,
že se mnou vesel bez starosti bývá,
však pláče o samotě,
neb vždycky oči každé ku trampotě
se rády družívají
a těžké trudy nikdy neutají.

Scena 5.

Vstoupí Coquin. – Předešlé.

COQUIN: Ó paní!

D. MENCIA: Mluv již, jaké neseš zprávy?

COQUIN: Jak říci to jen? Kdo tě o tom zpraví?

musíš se dozvědět

že Infant –

D. MENCIA: Dost, hled' řeč svou zadržeti!

Již jméno jeho děs je uším mojím,

tak protivný mi jest, tak se ho bojím!

COQUIN: O lásce řeč to není,

tož pravím ti to...

D. MENCIA: Tož mluv bez prodlení!

COQUIN: S Infantem, k tobě paní

jenž v beznadějném zaplál milování

král Pedro dnes měl hádku,

však ztěží povím jejich sporu látku

a také v tomto okamžení

mi celý případ dobře jasný není,

by šprýmař druhu mého

moh posuzovat krále svého.

Však pokračuju v zprávě:

mne Infant k sobě povolal dal právě

a pravil: Zanech všeho okamžitě

a s poselstvím tím k Mencii spěš hbitě,

že jejím pohrdáním

v nemilost krále šíji svoji skláním,

jsa odsud vyobcován

a k cizím břehům soudem internován,

kde brzy skončím žití,
tím její hněv že k záhubě mne řítí.

D. MENCIA: Mně k vůli Infant prchá?

je v nemilosti, ó jak luza drchá
při závažné tak zprávě
mé jméno v prach i čest mou pohrdavě!
Ó nebe, co tu počít?

JACINTA: Zde nejlepším jest, losu v cestu vkročit,
zlu předejítí.

COQUIN: A jak možná je to?

JACINTA: Jen prince prosit, aby v tísní této
zde zůstal, neodcházel odsud;
když řeknou k vůli tobě jde, tvůj osud,
tvá hanba všudy známá bude,
jeť cesta prince důležitá všude
jak, proč, hned každý hádá
a slídí...

COQUIN: Darma důmysl můj bádá,

jak zvědět má to? Na svého vstoup koně
a jistě v dálce znik již v prudkém honě.

JACINTA: Tak napsati mu psaní,
by zůstal, by se odhodlala paní,
že to jí v čest a těchu
je nutné, ty list doneseš mu v spěchu,
pak sotva odcestuje.

D. MENCIA: Jsou těsné soutěsky, čest jimiž pluje,
však napíšu list, ano,
neb přece zdá se být mi prokázáno,
ne prázdným přemítáním,
že z dvojího zla k menšímu se skláním
a je-li jeden menší z mojich bolů,
list napíšeš, vy zůstaňte zde spolu!

(Odejde.)

Scena 6.

Jacinta a Coquin.

JACINTA: Proč Coquine jsi smutný?

Žert s veselím ti býval živel nutný,
co tak tvůj rozmar mění,
co chybí ti?

COQUIN: Já dal se na mlčení
a to mne v zhoubu stápní,
neb hypochondrie mne těžce trápí
od chvíle té...

JACINTA: Co je to za chorobu?

COQUIN: Zlo, starý věk ten tuto neznal mdlobu.

Ta nemoc neznámá před dobou krátkou
se modou stala, nemocí všech matkou,
a mody dlužno všecky prodělati.

Tak přítele se mohla dáma ptáti,
jež v modách vyzná se, zda možná je to
kus hypochondrie pro toto léto
jí opatřit. Však přichází pán, tiše!

JACINTA: To nutno paní říci, jež psaní píše.

Scena 7.

D. Gutierre, Coquin, Jacinta.

D. GUTIERRE: Jacinto, postůj chvíli,
kam v takém chvatu kročej tvůj teď pílí?

JACINTA: Já chtěla říci paní,
že právě jste se vrátil z nenadání.

D. GUTIERRE: To rozumím již cele,
jsou sluzi naši stálí nepřátelé!
Lze na nich nejlíp strach a úzkost znáti.
(K Jacintě:) Sem pojd' a mluv, nač pospíchati,
co můž' to znamenati?

JACINTA: Já chtěla pouze paní zprávu dáti
že přišel jste...

D. GUTIERRE (stranou): Dí stručnými to slovy,
však jistě on mi víc než ona poví.
(Nahlas:) V mém domě vychován
byls' Coquine, druh věrný, jakých málo

rci, oč tě prosí pán,

co pro Boha se v tomto domě stalo?

COQUIN: Jen kdybych něco věděl,

již ze soucitu vy byste to zvěděl,

dej Bůh, ó pane!

D. GUTIERRE: K čemu taký křik?

Proč zlekán jsi – ó mluv tvé, bledé líce –

COQUIN: Nás zlekat snadno lze, neptej se více!

D. GUTIERRE (stranou): Teď znamená si dali,

být shovívav, jest proti ním být malý;

(Nahlas:) Vy odstupte! –

(Coquin a Jacinta odejdou.)

D. GUTIERRE: Teď konečně jsem sám,

Cti přístup sem, neštěstí zůstaň tam!

Kdo zřel kdy, že jdou spolu

s vražděním ruce a pláč očí v bolu?

(Nazvedne oponu a vidí D. Mencii píšící.)

Hle, píše! Bázeň malá,

bud' co bud', vědět musím, co tu psala.

Scena 8.

Don Gutierre, Doña Mencia.

(D. Gutierre vrazí za oponu, již odhrne, stane za Mencii a vytrhne jí list, jež píše.)

D. MENCIA: Ó Bože, co to je? Mně pomoz nebe!

(Omdlí a klesne na zem.)

D. GUTIERRE: Jak živou sochu z ledu zřít mám tebe!

Čte: „Ó výsosti!“ – Tak zde to psáno jest,

té k vůli musí v prachu tlít má čest!

„Jen zůstaňte!“ Jej prosí ještě k všemu,

i toto ještě k útrapám všem vemu!

to ještě všecko snesu,

ba zhoubě své se poděkuju v plesu. –

Mám hned ji zavraždit?

Však leccos dřív je třeba, uvážiti!

Pryč sluhové a služky,

sám býti chci, jen trud a žal mé družky!

A ježto nic jsem v žití

tak nemiloval jak ji, musím chtítí,

by ve posledním boji,

kdy sama smrt po jejím boku stojí,

by v sledních křečích vzplání

mi děkovala za mé slitování!

Ten slední lék já volím v blahé tuše,

necht' umře tělo, by nemřela duše!

(Píše na list, jež vyrval Mencii, pak odejde a zavře portieru za D. Mencií.)

Scena 9.

MENCIA (přijde k sobě a vstane): Ó zadrž dýku svoji

a nesud' v citů boji

tu, nevinně jež, nebe ví to, zmírá!

Ó zadrž, zadrž dlaň, jež dýku svírá,

ký krvelačný meč v mé hrudi ryje?

Ó nevražď ženu, která bez viny je?

Co je to? Běda? – Co mé srdce cítí!

Zde Gutierre byl, zřela jsem své žití,
jak z mých cév tryská plně
v mé krve rudé vlně?
Ó Bože, síly mojí umírání
to známka jest, že smrt se ke mně sklání!
Ó hrůzo! Zoufat mám, či věřit, já se stydím,
ten roztrhnu list! Bože. co tu vidím;
to Gutierra písmo – on to psal,
čtu rozsudek své smrti – jaký žal –!

Čte: „Láska tě zbožňuje, čest opovrhá tebou, proto tě usmrtí jedna a napomíná tě druhá. Dvě hodiny ti zbývají k žití. Jsi křesťanka, zachraň svou duši, život zachrániti nemůžeš.“

Ó běda, Jacinto, co, Bože, to je?
Kdo odpoví mi? Nikdo? Nové boje!
Kde služky jsou? – Ó strop se na mne hroutí,
jsou dvěře zamčené a nelze uniknouti!
Zde člověk v této léči,
můj bol je velký, ale trest můj větší,
kol všecka okna mříží nesou jarmo,
by hlas můj pronik, namáhám se darmo!
Jen do zahrad se tato stěna sklání,
kde nikdo moje neuslyší lkání.

Kam uniknouti smrti,

když kolem její vlastní stín mne škrtí?

(Omdlí a klesne k zemi.)

Scena 10.

Scena: Ulice v Seville. Noc. Král (v přestrojení.) Don Diego vystoupí.

KRÁL: Tedy Infant uprchnul?

D. DIEGO: Ano, pane, ze Sevilly

odjel večer.

KRÁL: Myslí snad,

v pychu zpupnosti své sám,

na celém že světě může

utajit se přede mnou?

A kam odjel?

D. DIEGO: Domnívám se

v Consuegru.

KRÁL: K Infantovi,
velmistrovi. Oba jistě
tajně budou kouti pikle
proti mně!

D. DIEGO: Jsou bratři tvojí!
Lásku musí chovat k bratru,
králi úctu, tyto svazky
přirozené jsou.

KRÁL: A Infant
kohos sebou odvet odtud?

D. DIEGO: Ariu!

KRÁL: To milec jeho.

D. DIEGO: Slyš, tam hudba v ulici!

KRÁL: Pojd'me tam, dost možná snad
obsah zpěvu rozveselí
moji mysl.

D. DIEGO: Harmonie

mukám všem jest protijedem.

Zpěv (za scénou):

Don Enrique musil infant

od krále se vzdáliti,

ať mu urážka i dálka

dobry skytnou výsledek!

KRÁL: Smutná píseň! Don Diego,

projděte tou ulicí,

musím poznat zpěváky,

nesmysly již také pěj!

(Odejdou různým směrem.)

Proměna

Scena: Síň v domě Dona Gutierra.

Scena 11.

Vyjde Don Gutierre a lékař Ludovico s tváří zahalenou.

D. GUTIERRE: Vstup jen dále bez bázně!

Čas je, odkryti tvou tvář,

ale zahaliti moji.

(Sundá mu masku a sám se zahalí.)

LUDOVICO: Pomoz, Bože!

D. GUTIERRE: Nelekej se

ničeho, co bys tu viděl.

LUDOVICO: Z mého domu, vzácný pane,

vyrval jste mne od půlnoci,

sotva na ulici stál jsem,

na prsa jste dal mi dýku,

s hrůzou že jsem vzdáti musil

vašemu se počínání:

musil tvář svou zahaliti,

sterými pak oklikami

sledovati vaše kroky;

a vy hrozil jste mi smrtí,

kdybych odhalit měl tvář.

Hodinu as šel jsem s vámi,
nevím ani, kterou cestou,
ale přes můj úžas všecken
z nezvyklého toho pádu
ještě víc můj údiv budí,
z nenadání že tu stojím
v přenádherném skvostném domě,
kterého as, podle zdání,
sám jste, pane, obyvatel,
kterého jsem posud mohl
s zakrytou jen vidět tváří.

Co mi chcete?

D. GUTIERRE: Malý mžik

abys na mne počkal tady.

(Odejde.)

LUDOVICO: Jaký osud mne to rve

k hrůzyplné události,

pomoz, nebe!

D. GUTIERRE (se vrátí): Nastal čas

vejíti tam, ale dříve
slyš mne: Pohled', tato ocel
pohrouží se do tvých ňader,
tomu budeš-li se vzpírat,
co teď žádám od tebe!
Přístup nyní k síni této,
co tam vidíš?

(Odhrne oponu.)

LUDOVICO: Bledé smrti
strašný obraz, vidím tělo,
které leží na posteli,
před ním stojí krucifix
a dva svícny okolo,
ale kdo tam leží, nevím,
tafetu je černým rouchem
obličej mu přikryt zcela.

D. GUTIERRE: Mrtvolu tu, která posud
žije, ty máš usmrtiti.

LUDOVICO: Jak, já mám?...

D. GUTIERRE: Jí pustit žilou,

aby všecka její síla

ztrátou krve ochaběla,

obklíčenou takým děsem

na krok ty jí neopustíš,

pokud na té malé ráně

by se nevykrvácela.

Neodmlouvej, nadarmo,

u mne není smilování,

rychle poslechni, zda žití

je ti vzácné.

LUDOVICO: S takou hrůzou

slyším tě, však nelze, pane,

uposlechnout.

D. GUTIERRE: Kdo má smělost

po úradě přísné toto

vykonat, má také smělost

zabít tebe – dovede to.

LUDOVICO: Musím přec svůj život spasit!

D. GUTIERRE: Dobře máš, neb v tomto světě

smrtí druhých mnohý žije.

Vejdi tam teď, Ludovico,

odsud lze tě dobře vidět.

(Ludovico vejde do ložnice.)

Scena 12.

Don Gutierre sám.

D. GUTIERRE: Prostředek to nejmoudřejší,

navždy skrýti hanbu svoji,

neb jed vypátrá se snadno,

na těle pak rány v krvi

teprv nelze utajiti!

Zprávu o její dám smrti,

řeknu, náhlý prudký případ

že byl důvod, pustit žilou,

nikdo nemůž dokázat mi

opak toho, uvolnění

obvazku též možné je tu.

Dobrá, že jsem opatrně
přivedl sem toho muže.
Kdyby přišel nezahalen,
zřel by, že zde z přinucení
žilou pouštěti má ženě,
hned by čerpal podezření.
Nemůž tento muž, i kdyby
o tom skutku vypravoval,
řici přece: Kdo ta žena.
Mimo to, až provodím jej
z domu daleko, jej zabít
odhodlán jsem. Lékařovi
cti své, přísluší to právem,
pomocí pouštění žilou
k životu ji navrátiti;
krví v sled se zlěčí všecko!

(Odejde do ložnice.)

Proměna.

Ulice: Král a D. Diego přicházejí z různých stran.

Scena 13.

Zpěv za scenou.

ZPĚV: Do Consegruy táhne chvatně,
v myšlenkách že mnohých dramát
hrůzných brzy budou scenou
příkré hory Montielské!

KRÁL: Diego, slyš!

D. DIEGO: Pane!

KRÁL: Jistě v ulici té zpívá kdosi,
kdo to, zjistit nemůžeme,
naposled, že mluví vzduch?

D. DIEGO: Neschylujte sluch svůj, pane,
ku takovým nejapnostem,
jenom vás by pozlobili,
v Seville si prozpěvují.

KRÁL: Hle, dva muži jdou tam spolu.

D. DIEGO: Žádat od nich odpovědi,
marná práce, však je poznat
musíme.

Scena 14.

Don Gutierre odvádí lékaře Ludovica s tváří zahalenou, pak jej propustí.

D. GUTIERRE (k sobě): Že nebe běře
klíč mi, smrtí toho muže
tajemství mé uzavřítí.
Ustoupiti musím, blíží
tam se dva a zde mne poznat,
nade vše by horší bylo,
nejlíp, nechám zde jej státí.

Odejde.

Scena 15.

Král. Don Diego, Ludovico se zavázanýma očima.

D. DIEGO: Z obou dvou, již přišli, pane,

jeden odešel, však druhý

zůstal tady.

KRÁL: Divný pohled

jeho obličej mi skýtá,

neb, jak zřím jej v mlžném svitu

luny, tvář ta nemá tvarů,

změť to mrzáckého zjevu

z bílého jak jaspisu.

D. DIEGO: Dovolte mi, Veličenstvo,

bych šel k němu –

KRÁL: Nechte mne,

Diego, sám chci...

(k Ludovicovi:) Kdo ty jsi?

LUDOVICO: Pane, dát vám odpověď

v tom mi brání dvojí zmatek:

pokory cit, jaký v hrudi

cítit musí chudý lékař,

když má mluvit se svým králem –

(sejme pásku s očí.)

Nebo poznávám váš hlas,
světlo, které činí zjevné
všem vás, pane; dále případ
podivný, že sotva taký
a v análech kdy zapsán lidských.

KRÁL: Co se stalo?

LUDOVICO: Vyslechněte
stranou mne, hned zvííte všecko.

KRÁL: Diego, odstupte trochu!

D. DIEGO (k sobě): Věru, jak to divné všecko,
co se stane dnešní noci,
kéž to šťastně přestojíme!

LUDOVICO (když byl tiše s králem hovořil):

Nemoh její tvář jsem shlédnout,
jen při ustavičném štkaní
slyšel jsem: „Nevinná zmírám!

Smrtí mou ti vinu těžkou
odpuť, Bože!“ – Dokonala.
Muž ten nečekal pak déle,
rychle shasil všechna světla,
jak mne přived, tak mne odved.
Jak jsme přišli na ulici
a ruch slyšel hlasů, ihned
opustil mne; ještě toto
musím tobě, řici, pane,
že mé byly obě ruce
celé poskvrněné krví,
tak že po zdích tápaje,
jak bych se chtěl zadržeti
poskvrnil jsem všechny dveře,
dům i byt lze poznat snadně
dle té známky.

KRÁL: Zcela dobře.

Kdybyste měl více zvědět
o té věci, přijďte ke mně,
vezměte si tento dýmant,
nebo na znamení toto
přístup ke mně obdržíte,

bud to v kterémkoliv čase.

LUDOVICO: Račiž zachovat vás, nebe!

(Odejde.)

KRÁL: Diego, sem!

D. DIEGO (přistoupí): Co se stalo?

KRÁL: Věru, nejdivnější skutek na tom světě...

D. DIEGO: Ty jsi smutný!

KRÁL: Ba, spíš hrůzu cítím v srdci.

D. DIEGO: Na lože pojd', pane, již,

jitřní úsvit již se zvedá

zlatých mráček na pokraji.

KRÁL: Vím, že klidu nenalez bych,

pokud věc tu důležitou

nevyšetřím – nedá mi to.

D. DIEGO: Pohled', začíná se dníti,
teď již pozná tebe každý
velmi snadno.

Scena 16.

(Vstoupí Coquin.)

Coquin, Král, Don Diego.

COQUIN: Necht' mne zabíš,
já tě, pane, poznal, musím
cos ti říci... Poslyš!

KRÁL: Nuže,
jaké jsou to výstřednosti?

COQUIN: Šlechtný je to skutek dosti;
hodný počestného muže.
Jak na šaška na mne zříš,
jemuž se jen šprýmy daří,
k vážným věcem s vážnou tváří

před tebou zde stojím, slyš!

O vážný tu běží pád,

poslechneš-li, to mi stačí,

nebo chci tě dostat k pláči,

když víc nemohu se smát.

Gutierre marným zdáním,

podezření klamem hnut,

myslil, že je na cti tknut,

jistější tím oklamáním

tím, že přepadnul choť svou,

(bludná vášeň tak jej hnala)

v tom, co infantovi psala

vlastnoručně sudbou zlou,

aby zůstal zde, kde dlel,

aby lidé v Seville

nežili v tom omyle,

k vůli ní že odešel.

Bůh ví, ona vinna není,

svědomí mé o tom ví,

ale on se vplížil k ní

zrádným krokem v podezření

z ruky v ráz jí vyrval list,

v žárlivosti divém vzplání

vyhnal sluhy, vlastní dlaní

dveře zavřel, by byl jist.

Běda, tak s ní zůstal sám.

Nejbědnější z paní všech

v takých vida úzkostech,

v chvatu k tobě pospíchám.

Toto soucit, věř, mi káže,

že to hlásám tobě, pane,

aby z muky neslýchané

vyrvala ji tvoje páže!

KRÁL: Co lze učinit, se stane,

však co dám ti za odměnu?

COQUIN: Žádám, vím to, velkou cenu

zřekni se mých zubů, pane!

KRÁL: Nyní k smíchu není čas!

COQUIN: Kdy pak?

KRÁL (k D. Diegovi): Ježto zvolna nítí

den se, nutno pospíšiti

jakous lest si smyslit v ráz!

V nejbližší dům třeba jít,

třeba říci, že ten šat

nutno vyměnit v chvat,

dřív než vzplane jitra svit.

(Odejdou.)

Proměna.

Scena: Jiná ulice, v které stojí dům Gutierrův. Na dveřích lze viděti otisk krvavé ruky.)

Scena 17.

Předešlí.

KRÁL: Tam-li jsme a den když vzplál,

co se zběhlo, uvidíme

jasněj a pak rozsoudíme

jako soudce, jako král!

D. DIEGO: Sotva znal bych větší lest!

COQUIN: O čems myslil, důkaz k tomu

zde máš, přišels k jeho domu,
pane, jeho dům zde jest!

KRÁL: Diego, stůj!

D. DIEGO: Co zříš, pane?

KRÁL: Ruky otisk na dveřích
zlekaný můj pohled stíh.

D. DIEGO: Opravdu!

KRÁL: Hleď, krev z něj kane
Gutierre muž ten byl,
dnešní noci zuřil tady.
Co teď? Chytře dílo zrady.
On svou hanbu tady mstil!

Scena 18.

(Vystoupí Leonora a Inez, obě v závojích. – Předešlí.)

LEONORA: Před jítrem chci na mši jít,

kdyby lidé uviděli,
jít mne městem, tu by děli,
žal že umím zapomínít.
Však zde lidé! Volám k nebi,
co si počnu – což sám král
jde v ten dům?

INEZ: Tvář v závoj hal,
až nás mine.

KRÁL (k Leonoře): Zapotřebí
není toho. Z lidí všech
hned tě poznám –

LEONORA: Nechci skrýti
tvář svou a tak cti se zbýti,
k nohám tvým mne padnout nech!

KRÁL: Kdybych vás já zde se bál,
dělal bych jen, co bych měl,
vy jste cti mé věřitel,
neb já slovo své vám dal,
k povinnosti cit můj hne se,

vaší cti učinit za dost,
věřte, bude má to radost,
vhodný čas jak naskytne se.

Scena 19.

Don Gutierre. – Předešlí.

D. GUTIERRE (ještě za scenou):

V čirou padnu zoufalost.

hněvné nebe, jestli vzduch

nesešle mi jeden blesk,

jenž by na tříšť zdrtil mne!

(Vyřítí se z domu.)

KRÁL: Co se děje?

D. DIEGO: Gutierre

vyběh zuřiv z domu svého.

KRÁL: Gutierre, kam se řítíš?

D. GUTIERRE: Zlíbati tvé nohy, pane!

Nejtěžšího osudu

truchlohru, viz, na jevišti.

Žádná děsem ani žasem,

bázní, soucitem a hrůzou

nenaplní duši tvoji!

Drahá choť má, Mencie,

krásná vnadou jako cudná

a tak ctnostná jako krásná

– ať dál to zvěst o ní hlásá!

pro které jsem ctnost i půvab

tělem zahořel jak duší,

včera večer zachvácená

těžkou byla nemocí,

a tak lidské utrpení

trestalo z lži její božství!

Zručný lékař pověstí,

nejslavnější svého jména,

nesmrtelnou zásluhou

hoden největší tu chvály

žilou pustit předepsal jí,

prostředkem tím, doufal, šťastně

že jí opět vrátí zdraví

a zlou nemoc zažene.
Tak se stalo, v domě sám,
nemaje ni sluhy k ruce,
pro lékaře chvátal jsem.
Na ní podívat se z rána
v komnatu jsem její vstoupil,
ale zde můj váhá jazyk,
ale zde se dech můj krátí,
hroznou krví zřel jsem kolem
celé lože pokropené,
postelní vše prádlo v krvi
a v té změti ssedlé krve
Mencie má mrtva byla.
Vykrvácení – ó běda!
tak jí život zkrátilo!
Je přec známo, kterak snadno
obvazek se taký smekne.
Ale k čemu namáhám se
v slova teprv vtělovati
žalné také neštěstí!
Obrat', kam chceš, oči svoje,
uvidíš plát v krvi slunce,
uzříš měsíc zatemněný,

beze světla uzříš hvězdy,
všecky sfery jaté nocí,
krásu samu uzříš, žádnou
kdy tak smutnou, bědy plnou,
jež mi život zanechala,
abych děsnou smrtí zmíral!

(Vyrazil postranní okno. je vidět Mencii mrtvou v ložnici na loži.)

KRÁL (stranou): Věřu, zvláštní případ! Tady

s moudrostí je třeba jednat,
mírnit se, je těžký úkol –
strašnou mstu on vykonal!

(Nahlas:) Ukryjte ten obraz hrůzy,
tento zjev, jenž srdcem chvěje,
divadlo to děsuplné,
tento symbol neštěstí!

(Okenice se zavře.)

Zmužte se, ó Gutierre,
to je nutné; tato ztráta
smutná by se vyrovnala

ziskem svým, tak že se sluší,
dejte Leonoře ruku,
čas teď, aby vaše cena
zplatila, co jste jí dlužen,
čas teď, bych své splnil slovo,
příležitost když se skýtá
čest i pověst nahraditi.

D. GUTIERRE: Po požáru jestli takém

zbude popel horký, žhoucí
uvnitř ztajen, přejte času
slzami jej ovlažiti.

Bez trestu mám odjít, pane?

KRÁL: Musí tak být. Mně to stačí.

D. GUTIERRE: Pane, mám v to divé moře,

na němž divé bouře řadí,
znovu vrátit se – a proč?

KRÁL: Že tak usoudil váš král!

D. GUTIERRE: Prosím, pane, slyšte stranou omluvu mou.

KRÁL: Zbytečná je.

Jakou máte?

D. GUTIERRE: Kdyby, pane,

neštěstí mne mělo potkat,

že bych v noci ve svém domě

vašeho zas bratra našel

v zakuklení –

KRÁL: Nevěřte to.

D. GUTIERRE: Kdybych ještě jednou, pane,

za poduškou svého lože

Enriquovu dýku našel?

KRÁL: Myslete si, že je v světě

tisíc služek, které zlato

svede, lstí si rady hledat.

D. GUTIERRE: To vždy, pane, nedostačí.

Kdybych shledal ve dne, v noci

že se slídí kolem domu.

KRÁL: Stěžujte si!

D. GUTIERRE: Kdybych potom
na vlastní měl slyšet uši
o neštěstí ještě větším?

KRÁL: Co s tím, když v tom sám se přizná
že vždy byla její krása
pevností, jež neochvěna
vzdorovala bouřím všem?

D. GUTIERRE: A což, když se vrátím domů,
najít znovu bych měl psaní,
kde si přeje, princ by zůstal?

KRÁL: Proto všechno lék se najde.

D. GUTIERRE: Který pomoh by i zde?

KRÁL: Ano, pomoh.

D. GUTIERRE: Jaký, pane?

KRÁL: Váš lék!

D. GUTIERRE: Jaký?

KRÁL: Pustit žilou!

D. GUTIERRE: Co jste pravil?

KRÁL: Dveře domu

dejte sobě zabít,

krvavou lze zřít tam ruku.

D. GUTIERRE: Řemeslo kdo provozují,

pane, vždycky vsadí štít

se svým znakem na své dveře.

Čest mé řemeslo je, proto

krvavou já ruku právem

na dveře vtknul, neb jen krví

dá čest omýti se zase!

KRÁL: Tož ji dejte Leonoře,

vím to, že jest ona hodna

vaší ruky.

D. GUTIERRE: Ano, dám jí.

(Podává Leonoře ruku.)

Ale krví, Leonoro,

ztřísněna je...

LEONORA: Co mi potom?

Mne to neleká ni nehne.

D. GUTIERRE: Věz, já lékařem své cti byl,

umění to provozovat

umím ještě.

LEONORA: Žití moje,

jestli ochuraví, vyhoj

touto rukou!

D. GUTIERRE: Nuže, vezmi

s touto podmínkou mou ruku.

Toto důstojný buď konec

o lékaři svojí cti;

mnohé vady promiňte mu!